

Iniciatyvos LEADER pridėtinės vertės vertinimas

Gairės

2024 m. gegužės

*This document contains the translation of the guidelines ‘**Assessing the added value of LEADER**’ of July 2024. The translation is intended to make the guidelines more helpful and accessible to different stakeholders. The translated document has not been subject to a layout and editorial check, and so the European Evaluation Helpdesk for the CAP makes no claims, promises, or guarantees about the accuracy, completeness, or adequacy of the translation and expressly disclaims liability for any errors or omissions in the translated content. The final reference text is the English version of the guidelines document, available at [this link](#).*

For any use outside of its original intent, or any modifications made to the content of the guidelines, prior written permission must be obtained from the European Evaluation Helpdesk for the CAP. Commercial use of this material is strictly prohibited. Please contact: evaluation@eucapnetwork.eu for any questions in this respect.

Pastaba dėl autorių teisių

© Europos Sąjunga, 2024

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Rekomenduojama leidinio nuoroda:

EUROPOS KOMISIJA. Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas, A.3 skyrius (2024 m.). Gairės. Iniciatyvos LEADER pridėtinės vertės vertinimas.

Atsakomybės ribojimo pareiškimas.

Šioje ataskaitoje pateikiama tik jos autoriaus (-ių) informacija ir nuomonė, nebūtinai atitinkanti oficialią Komisijos nuomonę. Komisija negarantuoja į šią ataskaitą įtrauktų duomenų tikslumo. Nei Komisija, nei joks Komisijos vardu veikiantis asmuo negali būti laikomas atsakingu už tai, kaip galėtų būti naudojama šiame leidinyje pateikta informacija.

Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnyba yra atsakinga už paramą stebėsenos ir vertinimo veiklai ES ir valstybių narių lygmenimis. Jos darbui vadovauja Europos Komisijos (EK) Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinio direktorato A.3 skyrius (Politikos veiksmingumo skyrius). Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnyba teikia paramą visiems vertinimo suinteresuotiesiems subjektams, visų pirma Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD, nacionalinės valdžios institucijoms, vadovaujančiosioms institucijoms ir vertintojams: kuria ir platina tinkamas metodikas ir priemones, kaupia gerąją patirtį ir ją dalijasi, stiprina gebėjimus ir bendrauja su tinklo nariais su vertinimu susijusiomis temomis.

Daugiau informacijos apie BŽŪP Europos vertinimo pagalbos tarnybos veiklą yra prieinama internete, serveryje „Europa“ <https://eu-cap-network.ec.europa.eu/support/evaluation>.

Turinys

Ižanga.....	1
I dalis. Aplinkybės	4
1 LEADER pridėtinės vertės koncepcijos apžvalga	5
II dalis. LEADER pridėtinės vertės koncepcijos ir jos sudedamųjų dalių praktinis taikymas	9
2 Kaip praktiškai taikyti LEADER pridėtinės vertės koncepciją	10
3 Į ką reikia atsižvelgti kuriant LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemą.....	17
III dalis. Siūloma vertinimo sistema.....	21
4 Galimos LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemos kūrimas.....	22
5 Siūlomos vertinimo sistemos išskaidymas į pagrindinius komponentus	24
6 Turimų duomenų / informacijos šaltinių apžvalga	34
IV dalis. Rezultatų aiškinimas.....	37
7 Kaip aiškinti LEADER pridėtinės vertės vertinimų rezultatus?	38
Kaip atskiri dokumentai:	
1 priedas LEADER pridėtinės vertės rodiklių aprašai	
2 priedas VVG lygmens stebėsenos duomenų bazės pavyzdys	
3 priedas Veiksniai, palengvinantys arba apsunkinantys LEADER pridėtinės vertės vertinimą	
4 priedas LEADER principų sąsajų su LEADER pridėtinės vertės komponentais pavyzdys	
5 priedas Išsami vertinimo sistema (su papildomais rodikliais)	
6 priedas Siūlomos vertinimo sistemos taikymo pavyzdžiai	
7 priedas Darbinės apibrėžtys ir sąvokų žodynelis	
8 priedas Informacijos šaltiniai	

Lentelės

1 lentelė. LEADER pridėtinės vertės komponento „Geresnis socialinis kapitalas“ elementų sąrašas, apibūdinimas ir praktinio taikymo pavyzdžiai.....	10
2 lentelė. LEADER pridėtinės vertės komponento „Geresnis valdymas“ elementų sąrašas, apibūdinimas ir praktinio taikymo pavyzdžiai	12
3 lentelė. LEADER pridėtinės vertės komponento „Didesni rezultatai ir poveikis“ elementų sąrašas, apibūdinimas ir praktinio taikymo pavyzdžiai.....	14
4 lentelė. Geresnio socialinio kapitalo vertinimo sistemos pavyzdys	25
5 lentelė. Geresnio valdymo vertinimo sistemos pavyzdys.....	27
6 lentelė. Didesnių rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos pavyzdys.....	30
7 lentelė. Struktūrinių pokyčių vertinimo sistemos pavyzdys	33
8 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su tinklais	38
9 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su vietos valdymu....	40
10 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su didesniu svertu .	42
11 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su LEADER gebėjimu sukelti struktūrinius pokyčius VVG teritorijoje?	45

Diagramos

1 diagrama. LEADER pridėtinė vertė.....	7
2 diagrama. Kelias iki struktūrinių pokyčių VVG teritorijoje	8
3 diagrama. Bendra vertinimo sistemos struktūra.....	22

Santrumpų sąrašas

BŽŪP	bendroji žemės ūkio politika
BIVP	bendruomenės inicijuota vietos plėtra
BSP	BŽŪP strateginis planas
AGRI GD	Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktorius
SVD	stebėsenos ir vertinimo duomenys

EŽŪFKP	Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai
EIP VG	EIP veiklos grupė
ELARD	Europos LEADER asociacija kaimo plėtrai
EKPT	Europos kaimo plėtros tinklas
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ESF	Europos socialinis fondas
ES	Europos Sąjunga
FOS	sėkmės veiksnys (-iai) (angl. <i>factor of success</i>)
VVG	vietos veiklos grupė
VPS	vietos plėtros strategija
LEADER	Kaimo ekonomikos plėtros veiksmų sąsajų iniciatyva (pranc. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i>)
VI	vadovaujančioji institucija
NBT	nacionalinis BŽŪP tinklas
TĮv	tinklų įvairovė
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
MA	mokėjimo agentūra
LMVI	LEADER metodo veiksmingumo indeksas
RSVS	veiklos rezultatų, stebėsenos ir vertinimo sistema
KPP	Kaimo plėtros programa
STA	socialinių tinklų analizė
TDG	teminė darbo grupė

Padėka

Šias gaires parengė vertinimo ekspertai Costas Apostolopoulos, Julia Marosek, Marili Parissaki, Elena Pisani, Kim Pollermann, Sari Rannanpää, Annette Aagaard Thuesen, Paola Torcia, Carlotta Valli, Neringa Viršilienė, remdamiesi vertingomis Vertinimo pagalbos tarnybos šioms gairėms rengti sukurtos Teminės darbo grupės narių įžvalgomis. Teminę darbo grupę ir Suinteresuotųjų subjektų kolegiją iš viso sudarė daugiau kaip 90 narių, įskaitant vertintojus, vadovaujančiąsias institucijas, tyrėjus, nacionalinius BŽŪP tinklus, ELARD, VVG ir Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD (AGRI GD) atstovus.

AGRI GD atstovai padėjo užtikrinti, kad šios gairės derėtų su ES politikos sistema.

Teminės darbo grupės veiklą koordinavo Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnyba, kuriai vadovavo Valdis Kudiņš.

Brigit Zomer ir Margherita Sforza padėjo rengti gaires ir užtikrino galutinių gairių kokybę bei vizualinį pateikimą.

Ižanga

LEADER¹ / bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP) Europos Sąjungoje (ES) įgyvendinama daugiau kaip trisdešimt metų. Per daugelį programavimo laikotarpių jos mastas ir priemonės išsiplėtė. Atliekant tyrimą, per kurį įvertintas 2014–2020 m. programavimo laikotarpio LEADER įgyvendinimas visoje ES², padaryta išvada, kad LEADER metodo taikymas vietos plėtrai pasiteisino kaip veiksmingas vietos plėtos kaimo vietovėse būdas, padedantis formuluoti ir pasiekti ekonominio vystymosi, socialinės aplinkos ir gebėjimų stiprinimo bei vietos valdymo gerinimo tikslus, ir tinkamai derantis su kitomis politikos sritimis. Tai pripažįstama ir BŽŪP strateginių planų reglamente³, todėl 2023–2027 m. laikotarpiu įgyvendinant bendradarbiavimo pobūdžio intervencines priemones bus ir toliau privaloma laikytis LEADER metodo, o BŽŪP strateginiam planui (BSP) reikės skirti ne mažiau kaip 5 proc. viso įnašo į Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP).

Nors LEADER vertinimo patirties sukaupta daug, vertinant jos pridėtinę vertę vis kyla sunkumų. Tai buvo pažymėta Europos Audito Rūmų specialiojoje ataskaitoje dėl LEADER⁴ padarius išvadą, kad dėl LEADER palengvėja dalyvavimas vietos lygmeniu, tačiau vis dar nepakankamai įrodyta jos papildoma nauda. Ataskaitoje taip pat nurodyta, kad BŽŪP rodikliais nėra prasmingai įvertinamos LEADER metodo sąnaudos ir nauda. 2023–2027 m. programavimo laikotarpiu bus kaupiami įvairesnių vietos veiklos grupių ir jų veiklos rodiklių duomenys⁵.

Šių gairių **tikslas** – paaiškinti bendras LEADER pridėtinės vertės vertinimo įgyvendinant 2023–2027 m. BŽŪP strateginius planus (BSP) aplinkybes ir logiką, o paskui pateikti praktinį vertinimo sistemos taikymo pavyzdį. Vertinimo sistema grindžiama prielaida, kad LEADER metodas gali suteikti pridėtinės vertės, kitaip tariant, duoti naudos (nebūtinai finansinės), nusveriančios papildomas su šio metodo taikymu susijusias išlaidas, ir kad šią pridėtinę vertę sudaro trys pagrindiniai komponentai: geresnis socialinis kapitalas, geresnis valdymas ir didesni pagal vietos plėtos strategijas (VPS) įgyvendinamų projektų rezultatai ir poveikis. Ši LEADER

---

¹ Pagal [Reglamento \(ES\) 2021/2115](#) 3 straipsnyje pateiktas apibrėžtis iniciatyva LEADER yra bendruomenės inicijuota vietos plėtra, nurodyta [Reglamento \(ES\) 2021/1060](#) 31 straipsnyje. Todėl kitose šio dokumento dalyse ši iniciatyva bus vadinama tiesiog LEADER.

² CCRI, OIR, ADE, (2021 m.). [LEADER poveikio subalansuotam teritoriniam vystymuisi vertinimo pagalbinis tyrimas](#).

³ [Reglamento \(ES\) 2021/2115](#) 93 konstatuojamoji dalis.

⁴ Europos Audito Rūmai (2022 m). „Dėl LEADER ir bendruomenės inicijuotos vietos plėtos palengvėja dalyvavimas vietos lygmeniu, tačiau vis dar nepakankamai įrodyta papildoma nauda“. 2022 m. specialioji ataskaita 10, Europos Sąjungos leidinių biuras, <https://data.europa.eu/doi/10.2865/097605>.

⁵ [Komisijos įgyvendinimo reglamento \(ES\) 2022/1475](#) 14 straipsnis ir VII priedas.

pridėtinės vertės koncepcija pirmą kartą aprašyta ankstesnėse Europos kaimo plėtros tinklo (EKPT) gairėse (2017 m.)⁶.

Šių gairių **tikslinė grupė** daugiausia yra BŽŪP vadovaujančiosios institucijos ir BSP vertintojai, ypač konkrečiai stebintys ir vertinantys LEADER įgyvendinimą ir LEADER pridėtinę vertę. Pateikiamos gairės jiems turėtų padėti sukurti tinkamą LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemą, iš nemažo skaičiaus išsamiai aprašytų rodiklių pasirinkti aktualius rodiklius, sudaryti reikalingas duomenų bazines ir kitas informacijos rinkimo priemones bei aiškinti stebėsenos ir vertinimo rezultatus. Gairės bus naudingos ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams, ypač VVG ar kitiems VVG remiantiems ar kitaip jose dalyvaujantiems subjektams bei padės rinkti duomenis apie LEADER, stebėti jos įgyvendinimą ir vertinti pridėtinę vertę vietos lygmeniu.

Nors šios gairės nėra teisiškai privalomos, jos parengtos remiantis **šiuo metu galiojančiais ES teisės aktais**, pirmiausia įgyvendinimo reglamentu⁷, o jame nurodyta, kad LEADER pridėtinė vertė yra viena iš sričių, kurias valstybės narės turi vertinti. Todėl šiose gairėse valstybėms narėms siūlomi LEADER pridėtinės vertės vertinimo būdai, tačiau valstybės narės juos gali prisitaikyti pagal konkrečias savo aplinkybes, vertinimo poreikius ir BŽŪP strateginio plano intervencijos logiką bei įgyvendinimą.

Gaires sudaro keturios dalys:

I dalyje aptariamos bendros aplinkybės ir glaustai apžvelgiama LEADER pridėtinės vertės koncepcija.

II dalyje daugiausiai dėmesio skiriama LEADER pridėtinės vertės koncepcijos, kuria remiantis bus kuriama vertinimo sistema, praktiniam taikymui. Joje išdėstyta, į ką reikia atsižvelgti rengiant vertinimo sistemą.

III dalyje pateikiamas LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemos pavyzdys. Vertinimo sistemos pavyzdys, įskaitant vertinimo klausimus, svarbius sėkmės veiksnius ir atitinkamus produkto, rezultato ir poveikio rodiklius, pateikiamas kiekvienam LEADER pridėtinės vertės komponentui ir jo elementams. Taip pat aptariami su siūlomais vertinimo sistemos pavyzdžiais susiję duomenų šaltiniai.

---

⁶ Europos kaimo plėtros vertinimo pagalbos tarnyba (2017 m.), [Guidelines Evaluation of LEADER/CLLD](#).

⁷ [Reglamento \(ES\) 2022/1475](#) 2 straipsnio d punktas.

IV dalyje pateikiamos įžvalgos, į ką reikia atsižvelgti aiškinant įrodymus, surinktus pagal LEADER pridėtinės vertės rodiklius, ir atitinkamus sėkmės veiksnius, ir atsakant į vertinimo klausimus.

Gairių **aštuoniuose prieduose** pateikiami praktiniai įrankiai, kuriais galima naudotis analizuojant LEADER pridėtinę vertę, pavyzdžiui:

- išsamūs kiekvieno rodiklio, įtraukto į siūlomą vertinimo sistemą, aprašai (1 priedas);
- VVG lygmens stebėsenos duomenų bazės pavyzdžiai (2 priedas);
- veiksniai, palengvinantys ir apsunkinantys LEADER pridėtinės vertės vertinimą (3 priedas); LEADER principų sąsajų su pridėtinės vertės komponentais pavyzdžiai (4 priedas);
- išsami vertinimo sistema, apimanti papildomus kiekvieno LEADER pridėtinės vertės elemento rodiklius (5 priedas);
- pavyzdžiai, kaip šiose gairėse siūloma vertinimo sistema gali būti taikoma praktiškai (6 priedas);
- darbinės apibrėžtys (7 priedas) ir šiame dokumente naudojamų informacijos šaltinių nuorodos (8 priedas).

I dalis.

Aplinkybės

1 LEADER pridėtinės vertės koncepcijos apžvalga

Šiame skyriuje siekiama aprašyti pagrindinius LEADER pridėtinės vertės koncepciją sudarančius komponentus ir procesus, apibrėžtus 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu ir įgalinančius kurti pridėtinę vertę. Šios koncepcijos praktinio taikymo 2023–2027 m. laikotarpiu pagrindas aprašomas 2 skyriuje.

LEADER pridėtinė vertė yra minima 2023–2027 m. programavimo laikotarpio ES reglamentuose, visų pirma įgyvendinimo reglamente (ES) 2022/1475, nurodant, kad LEADER pridėtinė vertė yra viena iš vertintinų (kai aktualu) BSP sričių. Pagal tą patį reglamentą stebėsenos ir vertinimo duomenys renkami pagal tris LEADER pridėtinės vertės komponentus (geresnis socialinis kapitalas, geresnis valdymas ir didesni rezultatai bei poveikis) ⁸. Iš valstybių narių taip pat tikimasi, kad jos savo BSP aprašys numatomą LEADER metodo pridėtinę vertę ir tai, kaip taikomi jo principai ⁹.

LEADER pridėtinės vertės darbinė apibrėžtis parengta vadovaujantis 2017 m. Vertinimo pagalbos tarnybos teminės darbo grupės darbo rezultatais ir nėra teisiškai privaloma. Pagal apibrėžtį tai – **nauda, gaunama tinkamai taikant LEADER metodą, palyginti su nauda, kuri būtų gauta šio metodo netaikant**. Pagal LEADER metodą derinami šie septyni principai: 1) „iš apačios į viršų“; 2) teritorinio požiūrio; 3) vietos partnerystės (pvz., VVG); 4) integruotos ir daugiasektorinės strategijos; 5) inovacijų; 6) tinklaveikos; 7) teritorinio bendradarbiavimo ¹⁰. Šie principai yra glaudžiai tarpusavyje susiję. Vargu ar kuris nors vienas principas (pvz. daugiasektorinė strategija) suteiks visą galimą naudą, jeigu nebus laikomasi ir kitų principų.

Pagal 2014–2020 m. darbinę apibrėžtį LEADER pridėtinė vertė yra neatsiejama LEADER dalis ir gaunama derinant tris komponentus: geresnį socialinį kapitalą, geresnį valdymą ir didesnius rezultatus bei poveikį.

Geresnis socialinis kapitalas yra daugialypė sąvoka, apimanti tokius socialinės organizacinės struktūros ypatumus kaip tinklai, normos ir socialinis pasitikėjimas, kurie palengvina koordinavimą ir bendradarbiavimą siekiant abipusės naudos. Geresnio socialinio kapitalo elementai yra bendri psichikos modeliai ir įsitikinimai,

---

⁸ Pavyzdžiui, valdymo duomenys, su socialiniu kapitalu susiję duomenys (tinklaveika, bendrai įgyvendinami projektai ir pan.) ir su rezultatais susiję duomenys (projekto tikslai ir indėlis į rezultatų rodiklius).

⁹ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/2289.

¹⁰ Septyni principai išsamiai aprašyti EU CAP Network, (2023), LEADER explained, https://eu-cap-network.ec.europa.eu/networking/leader/leader-explained_en. Paskutinį kartą žiūrėta 2023 m. rugpjūčio 7 d.

tarpusavio parama ir pasitikėjimas, gilesnės žinios, bendri įgūdžiai, gebėjimai ir pripažinti tinklai.

Geresnis valdymas apima tiek vietos, tiek daugiapakopį valdymą. Tiksliau, daugiapakopį valdymą sudaro horizontali ir vertikali valdžios sektoriaus ir ne valdžios sektoriaus subjektų (LEADER suinteresuotųjų subjektų), dalyvaujančių įgyvendinant LEADER iniciatyvą ES, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, sąveika. Geresnio valdymo elementus sudaro suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas priimant sprendimus, gebėjimas valdyti viešąsias ir privačiąsias lėšas ir kt. Jie taip pat apima bendradarbiavimą vietos lygmeniu, pvz., VVG viduje, tarpusavyje ir su vietos bendruomene, taip pat daugiapakopį (vertikalųjį) valdymą įvairiais lygmenimis, pvz., tarp VI / MA, VVG ir nacionalinio BŽŪP tinklo.

Didesni programos / strategijos įgyvendinimo **rezultatai ir poveikis** taikant LEADER metodą vietos poreikiams tenkinti ir prisidedant prie ES / nacionalinių / regioninių BŽŪP politikos tikslų įgyvendinimo. Didesni rezultatai ir poveikis reiškia, kad pagal LEADER įgyvendinamų projektų pobūdis ir kokybė skiriasi nuo projektų, kurie yra arba galėtų būti įgyvendinami pagal kitas programas / intervencines priemones. Jie gali pasireikšti didesniu svertu, didesniu projektų tvarumu, novatoriškumu, naujais projektų vykdytojais, didesne projektų sinergija.

Greta trijų LEADER pridėtinės vertės koncepcijos komponentų paminėtini ir trys įgalinantys procesai, t. y. procesai, suteikiantys galimybę kurti pridėtinę vertę taikant LEADER metodą.

Kaip parodyta 1 diagramoje, trys tarpusavyje susiję įgalinantys procesai, kuriais kuriama LEADER pridėtinė vertė, yra:

1. **vietos plėtros strategijos įgyvendinimas**, t. y. praktinis taikymas vykdant projektus ir pagal juos sukuriama rezultatai bei poveikis.

Pavyzdžiui, strategijos įgyvendinimas pagal LEADER principą „iš apačios į viršų“ apima dalyvių sąveiką, todėl taip didinamas pasitikėjimas, kuris, savo ruožtu, prisideda prie socialinio kapitalo. Dar pavyzdžiui, rengiant ir įgyvendinant strategiją laikomasi partnerystės principo, taigi į sprendimų priėmimo procesą įtraukiami vietos subjektai, o tai, savo ruožtu, prisideda prie geresnio vietos valdymo. Taip pat, pavyzdžiui, įgyvendinant strategiją pagal LEADER metodą, priklausomai nuo vietos poreikių, gali būti sukuriama tokie rezultatai kaip naujos darbo vietos, naujos įmonės, paslaugos ir pan.

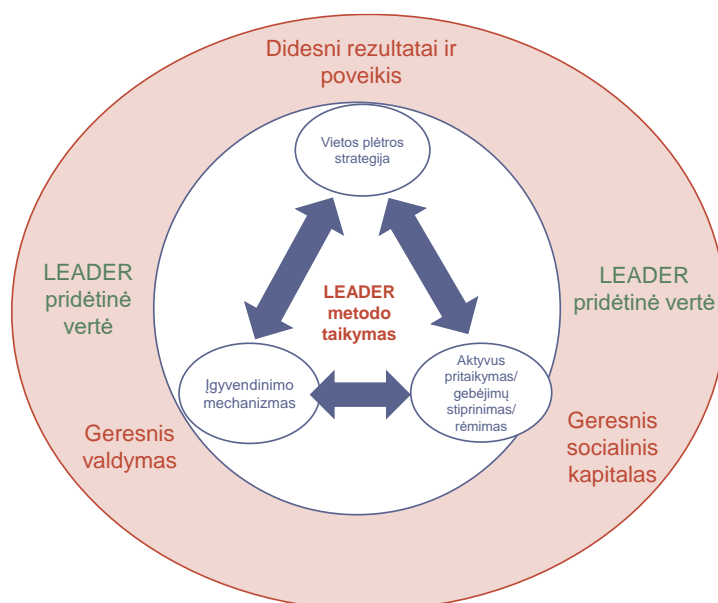
- BSP ir VVG įgyvendinimo mechanizmas**, t. y. ES reglamentų nuostatos, rinkinys taisyklių, procedūrų ir administracinių susitarimų, kuriais užtikrinama, kad vietos plėtros strategijos tikslai virstų konkrečiais praktiniais veiksmais.

Pavyzdžiui, į įgyvendinimo mechanizmą įtraukti atrankos kriterijai taikant LEADER daugiasektorinio arba teritorinio bendradarbiavimo principus skatina novatoriškų projektų atsiradimą (didesni rezultatai). Kitas pavyzdys – atitinkamų subjektų dalyvavimas partnerystėje, kuria prisidedama prie geresnio vietos valdymo.

- Aktyvaus pritaikymo / gebėjimų stiprinimo rėmimas**, kuris, viena vertus, apima VVG gebėjimą vykdyti aktyvaus pritaikymo veiklą (t. y. visas jos operacijas, kurios nėra tiesiogiai susijusios su projektais ir kuriomis siekiama didinti vietos gyventojų informuotumą, pasirengimą, bendradarbiavimą ir tinklaveikos gebėjimus, kad jie galėtų prisidėti prie savo teritorijos plėtros), kita vertus, vadovaujančiosios institucijos (VI) (tiesiogiai arba per nacionalinį BŽŪP tinklą) teikiamą paramą, siekiant paskatinti ir įgalinti paramos gavėjus dalyvauti LEADER arba VVG gebėjimų stiprinimo veikloje ir taip gerinti jų gebėjimą įgyvendinti vietos strategiją pagal LEADER metodą.

Pavyzdžiui, vykdydama aktyvaus pritaikymo veiklą VVG gali stengtis įgalinti naujus projektų vykdytojus teikti paraiškas dėl LEADER finansavimo ir taip daryti sverto poveikį bei prisidėti prie didesnių rezultatų. Kitas pavyzdys – aktyvaus pritaikymo veikla, palengvinanti suinteresuotųjų subjektų dialogą ir stiprinanti vietos tapatybę bei taip prisidedanti prie socialinio kapitalo.

1 diagrama. LEADER pridėtinė vertė

Šaltinis: pagal Europos kaimo plėtros vertinimo pagalbos tarnybos informaciją (2017 m.)

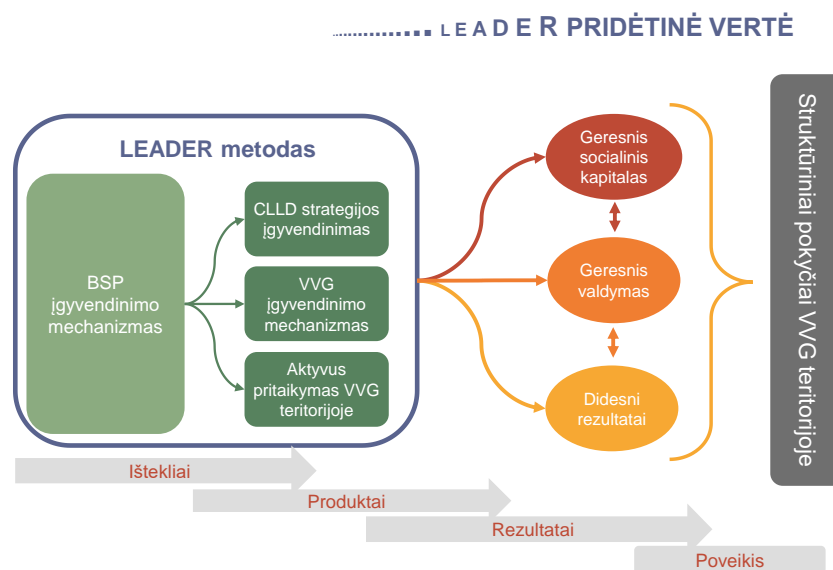

Daugiau LEADER metodo principų sąsajų su LEADER pridėtine verte, kuriama vykdam 1 diagramoje išvardytus įgalinimo procesus, pavyzdžių pateikta 4 priede.

Septynių LEADER principų ir LEADER pridėtinės vertės komponentų sąsajų tam tikroje valstybėje narėje arba VVG vizualizavimas gali būti naudingas ir padėti išskirti konkrečią VVG ir kitų LEADER suinteresuotųjų subjektų veiklą, padedančią kurti LEADER pridėtinę vertę. Be to, tai gali padėti vertintojams atkurti intervencijos logiką ir plėtoti LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemas.

Visi trys tarpusavyje susiję įgalinimo procesai, t. y. vietos plėtros strategijos įgyvendinimas, įgyvendinimo mechanizmas ir aktyvaus pritaikymo / gebėjimų stiprinimo rėmimas, padeda kurti pridėtinę vertę, kurią sudaro geresnis socialinis kapitalas, geresnis valdymas ir didesni rezultatai bei poveikis, o visa tai bendrai skatina VVG teritorijos struktūrinius pokyčius (žr. toliau pateiktą diagramą).

2 diagrama. Kelias iki struktūrinių pokyčių VVG teritorijoje

Šaltinis: pagal Europos kaimo plėtros vertinimo pagalbos tarnybos informaciją (2017 m.)

Struktūriniais pokyčiais, kaip apibrėžta 2017 m. gairėse, vadinami pokyčiai, kurie vyksta pagal konkrečių gyventojų grupių ir visos teritorijos poreikius ir kuriuos veikia visuotiniai vietos plėtros aspektai, pvz., pokyčiai, susiję su klimato kaita, išteklių našumu, aplinkai saugiais gamybos modeliais, demografija, migracija ir socialine sanglauda.

II dalis.

LEADER pridėtinės vertės konceptijos ir jos sudedamųjų dalių praktinis taikymas

2 Kaip praktiškai taikyti LEADER pridėtinės vertės koncepciją

Šiame skyriuje siekiama pateikti darbinės trijų LEADER pridėtinės vertės komponentų, kuriuos ketinama vertinti 2023–2027 m. laikotarpiu, apibrėžtis ir apibūdinti jų skirtingus elementus. Joje taip pat nagrinėjamas bendras šių trijų komponentų indėlis į VVG teritorijų struktūrinius pokyčius, pateikiama šių elementų praktinio taikymo, t. y. jų praktinės analizės pavyzdžių. Darbinės apibrėžtys pateikiamos 7 priede.

Rengiant šias gaires, remtasi diskusijų su ekspertais, analizavusiais ankstesnę LEADER pridėtinės vertės koncepciją ir jos komponentus, įskaitant jų vertinimą palengvinančius ir apsunkinančius veiksmus, rezultatais (žr. 3 priedą).

Remiantis šio darbo rezultatais, šiose gairėse pateikiamos siūlomos **LEADER pridėtinės vertės komponentų darbinės apibrėžtys**, kad jomis vėliau būtų galima remtis rengiant 2023–2027 m. laikotarpio vertinimo sistemą. Kiekvieną pridėtinės vertės komponentą sudaro po kelis elementus. Toliau pateiktose lentelėse išdėstytos įvairios kiekvieno LEADER pridėtinės vertės elemento praktinio taikymo idėjos, kad **vertinimo suinteresuotieji subjektai**, rengdami savo vertinimo sistemas, **galėtų pasirinkti jų aplinkybes / vertinimo poreikius geriausiai atitinkančius variantus**.

2.1. Geresnis socialinis kapitalas (darbinė apibrėžtis)

Geresnis socialinis kapitalas ¹¹ pagal LEADER apima tinklus, tarpusavio pasitikėjimą, bendrus psichikos modelius ir įsitikinimus, skatinančius kokybišką bendrą veiklą ir bendradarbiavimą VVG teritorijose ir tarp jų.

1 lentelė. LEADER pridėtinės vertės komponento „Geresnis socialinis kapitalas“ elementų sąrašas, apibūdinimas ir praktinio taikymo pavyzdžiai

Elementai	Apibūdinimas	Praktinio taikymo pavyzdžiai
Struktūriniai elementai		
Tinklai	<ul style="list-style-type: none"> Tarpusavyje susijusių subjektų grupės ir jų tarpusavio ryšiai. Pripažinta LEADER dalyvaujančių 	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti VVG narių įvairovę. leškoti įrodymų, susijusių su sąveika VVG tinkluose ir už jų ribų, ir vertinti sąveikos kokybę.

¹¹ Atkreipkite dėmesį, kad vieno visuotinai priimtino aiškinimo, kas yra socialinis kapitalas, nėra. Taip yra dėl to, kad dėl materialinių ir ideologinių priežasčių socialinis kapitalas neturi aiškios ir neginčijamos reikšmės. Scrivens, K. ir C. Smith (2013), Four Interpretations of Social Capital: A Agenda for Measurement, *OECD Statistical Working Papers*, No. 2013/06, OECD Publishing, Paris. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/four-interpretations-of-social-capital_5jzbcx010wmt-en.

	<p>suinteresuotųjų subjektų tinklaveika ir bendradarbiavimas, įskaitant tarpregioninio ir tarptautinio bendradarbiavimo projektus.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sąveikos tinklo viduje ir už jo ribų kokybė, pvz., išklausymas, pasiektas bendras sutarimas, išspręsti konfliktai, naudingi dialogai, socialinio kapitalo derinimo požymiai (t. y. santykiai tik tarp tai pačiai kategorijai priklausančių subjektų), socialinio kapitalo sujungimo požymiai (t. y. skirtingų kategorijų subjektų santykiai) ir socialinio kapitalo susiejimo požymiai (t. y. skirtingo hierarchinio lygmens subjektų santykiai), taip pat neigiamas socialinis kapitalas (t. y. santykiai, kurie kenkia socialinei aplinkai, nes trukdo socialinei įtraukčiai, atskirdami, o ne vienydami tinklo narius). 	<ul style="list-style-type: none"> leškoti įrodymų, susijusių su VVG teritorijoje pagerėjusiais vietos bendruomenės narių santykiais / socialine sąveika, grindžiamais vietos tapatybe / kolektyviniu interesu. Išskirti bendrus projektus ir dalyvių rūšis / įvairovę. leškoti įrodymų, kad vietos bendruomenės nariai po dalyvavimo iniciatyvoje LEADER yra pajėgesni burtis į socialines grupes. leškoti įrodymų, kad vietos lygmeniu remiami nauji tinklai gavo naudos dėl VVG tinklaveikos. Analizuoti VVG narių tarpusavio sąveikos ir sąveikos su kitais subjektais (kitomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis VVG, verslo organizacijomis) (t. y. sąveikos, dėl kurios pradeda vykdyti reali bendra veikla, kuria remiantis imamasi bendrų veiksmų, o ne sąveikos, kuri vyksta tiesiog per susitikimus) periodiškumą ir kokybę. leškoti įrodymų, susijusių su sustiprėjusia projektų vykdytojų sąveika, pvz., keitimusi informacija, žinių mainais, keitimusi įgūdžiais ir gerąja praktika, atsiradusia nauja bendra veikla (formalia ir neformalia), bendra veikla, dėl kurios imamasi bendrų veiksmų / projektų. Daugeliu atvejų įtraukimo į LEADER veiksmus nauda yra net didesnė už pačią pagalbą.
Ryšių elementai		
<p>Tarpusavio parama ir pasitikėjimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pasitikėjimas apskritai, t. y. suvokimas, kad dauguma žmonių galima pasitikėti arba kad su žmonėmis bendrauti reikia labai atsargiai. Pasitikėjimo VVG lygis dėl jos vykdomos veiklos. 	<ul style="list-style-type: none"> leškoti įrodymų apie pasitikėjimą VVG teritorijoje apskritai. leškoti įrodymų, kad vietos bendruomenės nariai pasitiki VVG ir kaip laikui bėgant tai pasikeitė.
Kognityviniai elementai		
<p>Bendri psichikos modeliai, vertybės ir įsitikinimai</p>	<ul style="list-style-type: none"> Suvokimas, kaip veikia tam tikri dalykai, pvz., priklausymo tam tikrai teritorijai jausmas, solidarumas, įtraukumas priimant nepalankioje padėtyje esančias grupes, 	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti įsitikinimus ir bendras vertybes, skatinančius bendruomenės narius bendradarbiauti. leškoti įrodymų, susijusių su bendru socialiniu sąmoningumu LEADER projektuose.

	įskaitant moteris ir jaunimą, socialinių problemų pripažinimas.	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti galios santykius, kurie palengvina arba apsunkina nepalankioje padėtyje esančių grupių, įskaitant moteris ir jaunimą, dalyvavimą. Vertinti, ar laikomasi solidarumo. Analizuoti, kaip pripažįstamos vietos socialinės problemos, pvz., galios santykius, lyčių lygybę, pažeidžiamas grupes, palankių sąlygų neturinčių grupių priėmimą.
--	---	--

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

2.2. Geresnis valdymas (darbinės apibrėžtys)

Valdymas pagal LEADER: vietos ir daugiapakopiai procesai bei mechanizmai, kuriais užtikrinamas veiksmingas ir skaidrus sprendimų priėmimas ir įvairių subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant LEADER, santykiai, padedantys priartinti ES prie piliečių.

Vietos valdymas pagal LEADER: VVG nustatyti, koordinuojami ir aktyviai taikomi procesai bei mechanizmai, kuriais siekiama užtikrinti dalyvaujamąjį, skaidrų ir įtraukų sprendimų priėmimą ir aktyvų bendruomenės įsitraukimą rengiant ir įgyvendinant strategiją.

Daugiapakopis valdymas pagal LEADER: procesai ir mechanizmai, nustatomi VI / mokėjimo agentūrai (MA), atitinkamoms vietos ir regionų valdžios institucijoms ir VVG vykdant bendrą veiklą ir grindžiami ES lygmens standartais, kuriais siekiama įgalinti VVG, stiprinti jų sprendimų priėmimo, valdymo ir atskaitomybės pajėgumus bei skatinti aktualias, novatoriškas ir poreikius atitinkančias vietos plėtros strategijas.

2 lentelė. LEADER pridėtinės vertės komponento „Geresnis valdymas“ elementų sąrašas, apibūdinimas ir praktinio taikymo pavyzdžiai

Elementai	Apibūdinimas	Praktinio taikymo pavyzdžiai
Vietos valdymas	<ul style="list-style-type: none"> Santykių su paramos gavėjais, vietos subjektais ir kitomis VVG valdymas VVG lygmeniu. Veiklos ir procesų, kuriais visuomeniniai, ekonominiai ir pilietinės visuomenės suinteresuotieji subjektai gerina savo bendrus įgūdžius, išreiškia savo interesus, naudojami savo juridinėmis teisėmis, vykdo savo pareigas ir 	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti įtraukumą įvertinant VVG sprendimų priėmimo organo sudėtį ir narių struktūrą (pagal lytį, sektorių, organizacijos rūšį ir pan.) ir tai, kaip sudėtis daro įtaką sprendimų priėmimo procesui. Vertinti VVG pajėgumą įforminti konkrečius valdymo susitarimus su vietos subjektais. leškoti įrodymų, susijusių su padidėjusiu vietos bendruomenės narių aktyvumu ir įgalėjimu tiek, kad jie geba išreikšti savo interesus, naudotis savo teisėmis ir pan. leškoti įrodymų, susijusių su VVG, jos narių ir darbuotojų techniniais ir administraciniais gebėjimais / kompetencija.

	<p>švelnina skirtumus, plėtojimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vietos bendruomenės ir LEADER suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas priimančias sprendimus, kuri parodo VVG sudėtis ir struktūra ir tai, ar į ją įtraukiami atitinkami sprendimus priimančias subjektai ir įtaką sprendimų priėmimui galintys daryti subjektai. • Vietos bendruomenės narių įsipareigojimas ir įsitraukimas skatinant vietos plėtros entuziazmą ir energingumą. • Komunikacija VVG viduje, su galimais pareiškėjais ir vietos bendruomene. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analizuoti, ar yra suvokiama, kad VVG tapo pagrindiniu tos teritorijos plėtros subjektu. • leškoti įrodymų, susijusių su vietos valdymą palengvinančiais VVG procesais. • Analizuoti vietos išteklių telkimą ir paramos negaunančių subjektų skatinimą dalyvauti vietos plėtros procesuose. • leškoti įrodymų, susijusių su vietos plėtros strategijos pasiekimais, ar jie skelbiami interneto svetainėse ir viešinami LEADER suinteresuotųjų subjektų socialiniuose tinkluose. • Nustatyti, ar VVG turi išsamią savo veiklos komunikacijos strategiją. • leškoti įrodymų, susijusių su vietos bendruomenės informuotumu apie VVG, jos veiklą ir VPS. • leškoti įrodymų, susijusių su konfliktų sprendimo procedūromis VVG viduje.
<p>Daugiapakopis valdymas pagal LEADER</p>	<ul style="list-style-type: none"> • VVG gebėjimas priimti itin svarbias užduotis ir palaikyti ryšius su kitomis institucijomis / tinklais vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis. • Geras VVG ir VI / MA, nacionalinio BŽŪP tinklo veiklos koordinavimas ir tarpusavio komunikacija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analizuoti VVG gebėjimą kurti ir valdyti sąsajas bei abipusį ryšį su VI / MA ir kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir tinklais. • Įvertinti VI / MA, nacionalinio BŽŪP tinklo įgūdžius ir gebėjimus valdyti ryšius su VVG. • Analizuoti VI / nacionalinio BŽŪP tinklo paramą, teikiamą VVG siekiant pagerinti VVG gebėjimą priimti sprendimus. • Analizuoti VI ir MA paramą, teikiamą VVG siekiant supaprastinti procedūras ir kitus būdus, kuriais pareiškėjams sudaromos palankesnės sąlygos gauti finansavimą.

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

2.3. Didesni LEADER rezultatai ir poveikis (darbinė apibrėžtis)

Didesni LEADER rezultatai ir poveikis yra susiję su vidinių galimybių sutelkimu, teritorinių išteklių vertės didinimu ir ryšių tarp vietos bendruomenės narių / subjektų stiprinimu, kad naudojant turimus išteklius būtų pasiekta daugiau ir būtų skatinami novatoriški, tvarūs ir integruoti bendruomenės inicijuoti projektai, sukuriantys ilgalaikį poveikį VVG teritorijoje.

Projektų, vykdomų taikant LEADER metodą¹², pridėtinę vertę sudaro tai, kad tikimasi, jog projektai duos didesnių rezultatų negu tada, jei būtų įgyvendinami pagal kitokias programas. Šie didesni rezultatai atitinkamai turėtų ilgalaikiškesnį poveikį VVG teritorijoje ir prisidėtų prie vietos plėtros.

3 lentelė. LEADER pridėtinės vertės komponento „Didesni rezultatai ir poveikis“ elementų sąrašas, apibūdinimas ir praktinio taikymo pavyzdžiai

Elementai	Apibūdinimas	Praktinio taikymo pavyzdžiai
Didesnis svertas	<ul style="list-style-type: none"> Indėlis į vietos plėtrą pritraukiant papildomą finansavimą į VVG teritoriją. Parengta ir pagal vietos plėtros strategijas (VPS) pateikta finansuoti daugiau projektų idėjų. Dėl VVG artumo teritorijai teikti paraišką paskatinama daugiau žmonių, t. y. paramos gavėjai, kurie be LEADER paraiškos neteiktų. 	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti VVG, tinklų ir vietos bendruomenės narių / subjektų gebėjimą naudoti lėšas ir gauti / sutelkti papildomus išteklius pagal VPS ir LEADER (pvz., naujų projektų finansavimas ES / nacionalinėmis / regioninėmis / privačiomis lėšomis). leškoti įrodymų, kad LEADER projektai aktyvina savanorišką darbą. leškoti įrodymų, susijusių su išskirtais ir motyvuotais naujais projektų vykdytojais. leškoti įrodymų, kad LEADER projektuose dalyvaujančios įmonės / subjektai yra nauji ir (arba) kitokio pobūdžio, palyginti su bendro pobūdžio projektų dalyviais.
Projektai yra gerai pritaikyti pagal VVG teritorijos poreikius	<ul style="list-style-type: none"> VVG artumas ir principo „iš apačios į viršų“ taikymas padeda atrinkti projektus, kuriuose daugiausiai dėmesio skiriama aktualiausiems VVG teritorijos poreikiams. Šie projektai taip pat apima keletą sričių / sektorių ir padeda spręsti įvairias problemas / tenkinti įvairius VVG teritorijoje kylančius poreikius. Kai kuriais atvejais projektų tarpusavio 	<ul style="list-style-type: none"> leškoti įrodymų, kad dėl projektų vykdytojų įvairovės atsiranda galimybė projektais pagal LEADER metodą tenkinti vietos poreikius. leškoti įrodymų, susijusių su projektais, kuriais didinama tam tikrų teritorijos išteklių ir tapatybės vertė.

¹² Tai gali būti skėtiniai projektai, kurie tam tikromis sąlygomis gali būti naudingas LEADER įgyvendinimo įrankis. Jie gali padėti sutrumpinti paraiškų teikimo procesą smulkiesiems paramos gavėjams, sumažinti dokumentų kiekį ir sudaryti sąlygas įtraukti tikslines grupes, kurias kitu atveju būtų sunku pasiekti.

	sąsajos taip pat leidžia sutelkti dėmesį į VVG teritorijos poreikius.	
Novatoriškesni projektai	<ul style="list-style-type: none"> Projektai, kuriais VVG teritorijoje kuriamos naujos, vietos aplinkybėmis novatoriškos idėjos, produktai ar procesai ¹³. 	<ul style="list-style-type: none"> leškoti įrodymų, kad vietos lygmeniu esama vietos aplinkybėmis novatoriškų LEADER projektų.
Tvarūs projektai	<ul style="list-style-type: none"> Projektai, kuriais kuriami tvarūs ekonominiu, socialiniu ir aplinkosaugos požiūriais naudingi rezultatai, arba projektai, kurie perauga į kitus projektus ar tinklus. Tvarumui įtakos turi ir žinios apie vietos sąlygas. 	<ul style="list-style-type: none"> leškoti įrodymų, susijusių su projektais, kurių rezultatai yra tvarūs ekonominiu, socialiniu ar aplinkos požiūriais. leškoti įrodymų, susijusių su projektais, kurie, pasibaigus LEADER paramai, įtraukiami į kitų projektų grandines, tinklus ir pan. Analizuoti, kaip vietos žiniomis prisidedama prie tvaresnių projektų.
Projektai, kuriais skatinami subjektų tarpusavio ryšiai	<ul style="list-style-type: none"> Sąsajų pavyzdžiai: projektai, susiję su pažangiųjų kaimų strategijomis, su keliais partneriais vykdomi projektai, integruoti projektai, skėtiniai projektai ir pan. Partnerystės, tinklai ir bendra veikla, kurių be LEADER nebūtų. 	<ul style="list-style-type: none"> leškoti įrodymų, susijusių su LEADER projektais, padedančiais megzti ryšius tarp visų dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų. Įvertinti, ar / kaip LEADER projektuose remiamasi vieni kitais / kuriama sinergija bei prisidedama prie vietos plėtros strategijos įgyvendinimo. leškoti įrodymų, susijusių su LEADER projektais, pagal kuriuos užmegztas bendradarbiavimas tinklų, partnerystės ir kitokios bendros veiklos forma, pavyzdžiui, pagal kaip pagal pažangiųjų kaimų iniciatyvą. Ši iniciatyva grindžiama dalyvaujamaisiais metodais ir inovacijomis.

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

2.4. VVG teritorijos struktūriniai pokyčiai (darbinė apibrėžtis)

Pirmiau nurodyti LEADER pridėtinės vertės elementai sukuriami LEADER metoda derinant su trimis įgalinančiais procesais, t. y. vietos plėtros strategijos įgyvendinimu, įgyvendinimo mechanizmu ir aktyvaus pritaikymo / gebėjimų stiprinimo

¹³ Pagal [Reglamento \(ES\) 2022/1475](#) VII priedo 2 dalies c punktą valstybės narės, regioninės valdžios institucijos arba VVG apibrėžia novatoriškumo sąvoką pagal vietos aplinkybes.

rėmimu (kurį visų pirma vykdo VVG ir (arba) VI ir nacionalinis BŽŪP tinklas). Derinant šiuos elementus ir procesus VVG teritorijoje vyksta struktūriniai pokyčiai.

VVG teritorijoje vykstantys **struktūriniai pokyčiai** yra reikšmingi tos vietos, įskaitant jos ekonomiką, visuomenę ir institucijas, veikimo pokyčiai, kuriuos lėmė vietos plėtros strategijų įgyvendinimas taikant LEADER metodą. Struktūriniai pokyčiai, kuriuos gali paveikti VVG veikla, visų pirma (nebaigtinis sąrašas) pasireiškia per:

- socialines struktūras (pvz., gyventojų skaičiaus mažėjimo prevencija arba jaunimo išlaikymas regione, socialinės atskirties mažinimas, tvarių darbo vietų kūrimas);
- ekonomines struktūras (pvz., surandamos naujos rinkos, stiprinamos vertės grandinės pačioje teritorijoje arba už jos ribų, atveriamos naujos ekonominės veiklos galimybės);
- erdvines struktūras (pvz., didinama erdvių, kurios anksčiau buvo apleistos arba nenaudojamos, vertė);
- psichikos ir elgsenos modelius (pvz., tapatybės jausmas, noras vykdyti bendrą veiklą);
- kompleksinius struktūrinius pokyčius, pvz., didesnę bendruomenės atsparumą (apima keletą socialinių, ekonominių ir aplinkosaugos aspektų).

Praktiškai taikant struktūrinių pokyčių koncepciją, pavyzdžiui, galima ieškoti įrodymų, susijusių su struktūriniais pokyčiais, įvykusiais dėl vietos plėtros strategijos (remiantis prielaida, kad pagal ją kuriamą pridėtinę vertę sudaro gerinamas socialinis kapitalas, valdymas ir didesni rezultatai bei poveikis). Pavyzdžiui, apie pokyčius, susijusius su įvairiais strategijos aspektais: žinių perdavimu, trumpomis tiekimo grandinėmis, atsinaujinančiąja energija, įskaitant biologinius išteklius, aplinkos tvarumu ir klimatu, darbo vietų kūrimu, kaimo verslo subjektais, įskaitant bioekonomiką, pažangiaisiais kaimais, galimybėmis naudotis paslaugomis ir infrastruktūra, socialine įtrauktimi, lyčių lygybe.

3 Į ką reikia atsižvelgti kuriant LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemą

Šiame skyriuje siekiama paaiškinti, į ką reikia atsižvelgti pagal kiekvieną LEADER pridėtinės vertės komponentą, kad sukurtą vertinimo sistema būtų aiški ir apimtų tam tikrus vertinimo klausimus, sėkmės veiksnius ir rodiklius, kaip aptariama tolesniuose skyriuose.

Vertinant LEADER pridėtinę vertę reikėtų stengtis įtraukti visus išskirtus pridėtinės vertės elementus ir LEADER finansavimą ES lėšomis pagrįsti kuo išsamesniais įrodymais. Europos Komisija taip pat mano, kad vienas iš svarbiausių LEADER naudingumo aspektų yra ES priartinimas prie piliečių¹⁴. Praktiškai tai reiškia, kad LEADER dėl savo įtraukaus pobūdžio padeda didinti visuomenės informuotumą apie kaimo vietovėse įgyvendinamas ES bendrai finansuojamas iniciatyvas ir skatina piliečių dalyvavimą. LEADER taip pat padeda informuoti suinteresuotuosius gyventojus apie tokių iniciatyvų aktualumą ir tam tikra prasme didinti pasitikėjimą ES institucijomis.

Kad LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemą kurti būtų lengviau, toliau konkrečiau aptariami kiekvieno pridėtinės vertės komponento aspektai.

Socialinis kapitalas yra daugialypė sąvoka ir jį vertinant kaip LEADER pridėtinės vertės komponentą reikėtų atsižvelgti į socialinius procesus, gebėjimus ir visų susijusių suinteresuotųjų subjektų tarpusavio ryšius (taip pat žr. 2 skyrių, kuriame pateiktos darbinės apibrėžtys ir aptartas praktinis socialinio kapitalo taikymas). Pavyzdžiui, vertinant socialinį kapitalą gali būti atsižvelgiama į tai, koku mastu LEADER metodo taikymas padeda:

- stiprinti atitinkamų suinteresuotųjų subjektų (pvz., VVG ir jų paramos gavėjų) tarpusavio paramą ir pasitikėjimą ir didinti visų LEADER suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą planuojant ir įgyvendinant principą „iš apačios į viršų“;
- megzti atviros partnerystės ryšius tarp visų lygmenų LEADER suinteresuotųjų subjektų, įtvirtinti bendras normas ir vertybes ir palengvinti veiksmingą bei efektyvią komunikaciją;

---

¹⁴ Pagal sanglaudos politikos 5 tikslą „Piliečiams artimesnė Europa skatinant tvarią ir integruotą visų rūšių teritorijų plėtrą“ (https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en). Teritorinės ir vietos plėtros strategijų vadovas padeda įgyvendinti sanglaudos politikos tikslą siekti tvaraus augimo visuose ES regionuose ir priartinti Europą prie piliečių.

- LEADER dalyvaujantiems suinteresuotiesiems subjektams vykdyti tinklaveiką ir bendradarbiauti taip, kaip yra reikalinga iniciatyvai LEADER įgyvendinti ir jos tikslams pasiekti. Tai leidžia gilinti bendras žinias, gerinti įgūdžius ir informaciją.

Valdymas, tiek vietos, tiek daugiapakopis, pasižymi dažna ir sudėtinga įvairių valdžios sektoriaus ir ne valdžios sektoriaus subjektų, kurie suburiami LEADER metodui taikyti, sąveika (taip pat žr. 2 skyrių, kuriame pateiktos darbinės apibrėžtys ir aptartas praktinis valdymo taikymas). Vertinant daugiapakopį valdymą pagal LEADER reikėtų atsižvelgti į horizontalią ir vertikalią valdžios sektoriaus ir ne valdžios sektoriaus suinteresuotųjų subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant LEADER, sąveiką. Pavyzdžiui, reikėtų atsižvelgti į:

- vertikalius LEADER valdymo ryšius, pvz., tarp VI, VVG ir nacionalinių BŽŪP tinklų, kuriais skatinamas vietos savarankiškumas ir atsakomybė bei sudaromos palankesnės sąlygos platesniam viešojo ir privačiojo sektorių subjektų dalyvavimui kaip lygiaverčių partnerių;
- horizontalius LEADER koordinavimo ryšius, pvz., tarp VI ir MA, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas sklandžiai įgyvendinti LEADER; tarp kitų fondų VI, jei LEADER finansuojama iš kelių fondų; tarp VVG, siekiant palengvinti įgūdžių ir žinių perdavimą ir skatinti bendrus projektus, imantis veiksmų, kurių nebūtų įmanoma atlikti atskirai ir (arba) kuriais nebūtų galima pasiekti geresnių rezultatų, negu veikiant atskirai;
- novatorišką (socialiniu, viešojo ar privačiojo sektorių požiūriais vietos, regioniniu, nacionaliniu lygmenimis) valdymo praktiką pagal LEADER (pvz., dalyvaujamasias viešojo ir privačiojo sektorių darbo grupes), kuria padedama spręsti sudėtingus uždavinius ir pasiekti geresnius rezultatus.

Didesni rezultatai ir poveikis pasiekiami taikant LEADER metodą ir pagal jį stengiantis patenkinti vietos poreikius ir prisidėti prie BŽŪP tikslų įgyvendinimo (taip pat žr. 2 skyrių, kuriame pateiktos darbinės apibrėžtys ir aptartas didesnių rezultatų ir poveikio praktinis taikymas). Vietos plėtros strategijas rengia VVG, įtraukdamos vietos bendruomenę (pagal principą „iš apačios į viršų“), todėl įgyjama galimybė taikyti poreikius geriau atitinkančias intervencines priemones. VVG suteikiami įgaliojimai priimti sprendimus, kokios lėšos bus naudojamos, kur, kam ir kaip jos bus naudojamos tenkinant vietos poreikius ir siekiant svarbių tikslų. Todėl vertinant didesnių rezultatų ir poveikio komponentą būtų galima atsižvelgti į šiuos aspektus:

- siekiant BŽŪP tikslų indėlis gali būti didesnis, jeigu kaimo vietovių poreikius būtų stengiamasi patenkinti vadovaujantis veiksmingesniu ir labiau integruotu metodu;

- koku mastu VVG diskusijos bei konsultacijos su vietos bendruomene ir LEADER projektų atrankos kriterijai prisideda prie geresnės projektų kokybės;
- tinkamas principo „iš apačios į viršų“ taikymas užimtumo srityje gali padėti kurti tvaresnes darbo vietas, nes taikant šį metodą sukuriamos darbo vietos labiau atitinka vietos poreikius, vietos bendruomenei suteikia daugiau galimybių gauti pajamų ir padeda stabdyti gyventojų skaičiaus mažėjimą kaimo vietovėse;
- bendradarbiavimo skatinimas gali būti ne tik LEADER rezultatas, bet ir padaryti įtakos gerinant socialinį kapitalą ir vietos bei daugiapakopį valdymą, o tai gali paskatinti ilgalaikį poveikį – struktūrinius pokyčius, tad į tai reikėtų atsižvelgti, pavyzdžiui, tais atvejais, kai šioje srityje bendradarbiavimo kultūros anksčiau nebuvo arba ji buvo ribota;
- tinkamas inovacijų principo taikymas gali padėti įgyti žinių, iš kurių gimtų novatoriškesni produktai ir paslaugos vietos bendruomenės labui. Visais šiais aspektais galima prisidėti prie socialinės, skaitmeninės ir aplinkosaugos pertvarkos VVG teritorijoje.

Be aspektų, susijusių su pridėtinės vertės komponentais, yra ir tam tikrų techninių aspektų, į kuriuos rengiant vertinimo sistemą reikia atsižvelgti, tai, pavyzdžiui:

- lygis, kuriuo atliekamas vertinimas: ar vertinimas atliekamas VVG / vietos ar BSP lygmeniu, nes nuo to priklauso, ar rodiklius reikės agreguoti BSP lygmeniu, o tai, savo ruožtu, lemia rodiklių pasirinkimą;
- reikalaujamas duomenų rinkimo periodiškumas ir agregavimo lygmuo (gali būti susietas su ataskaitiniu laikotarpiu);
- duomenų šaltiniai, įskaitant suinteresuotųjų subjektų, kurie atsako į vertinimo klausimus / teikia informaciją pagal juos, rūšys ir gebėjimas / galėjimas dalyvauti. Pavyzdžiui, vietos bendruomenė, kurioje būtų rengiamos apklausos ar pokalbiai, atitinkami VVG darbuotojai ir (arba) VI, MA ar nacionalinio BŽŪP tinklo darbuotojai;
- vertinimui skiriami išteklių, pavyzdžiui, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios VVG vertinimams gali skirti labai ribotus žmogiškuosius išteklius. Tokiu atveju būtų naudinga išskirti tam tikrus esminius ir tam tikrus „pageidautinus“ vertinimo sistemos elementus.

Galiausiai paminėtinas dar vienas ne mažiau svarbus dalykas, į kurį rengiant LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemą reikia atsižvelgti, yra patogumas naudoti arba paprastumas. Turėtų būti siekiama sukurti vertinimo sistemą, kuri būtų paprasta ir

aiški, todėl **šiose gairėse siūloma sistema yra ne privaloma, bet apima daug įvairių elementų ir rodiklių**, iš kurių vertinimo suinteresuotieji subjektai pagal savo pajėgumus ir aplinkybes galėtų pasirinkti ir pritaikyti sau tinkamus. Vėliau VVG (tiksliau – VVG vadovams arba darbuotojams, kurie rinks reikalingą informaciją) bus reikalingi reikiami pajėgumai (laikas, žinios ir pan.).

III dalis.

Siūloma vertinimo sistema.

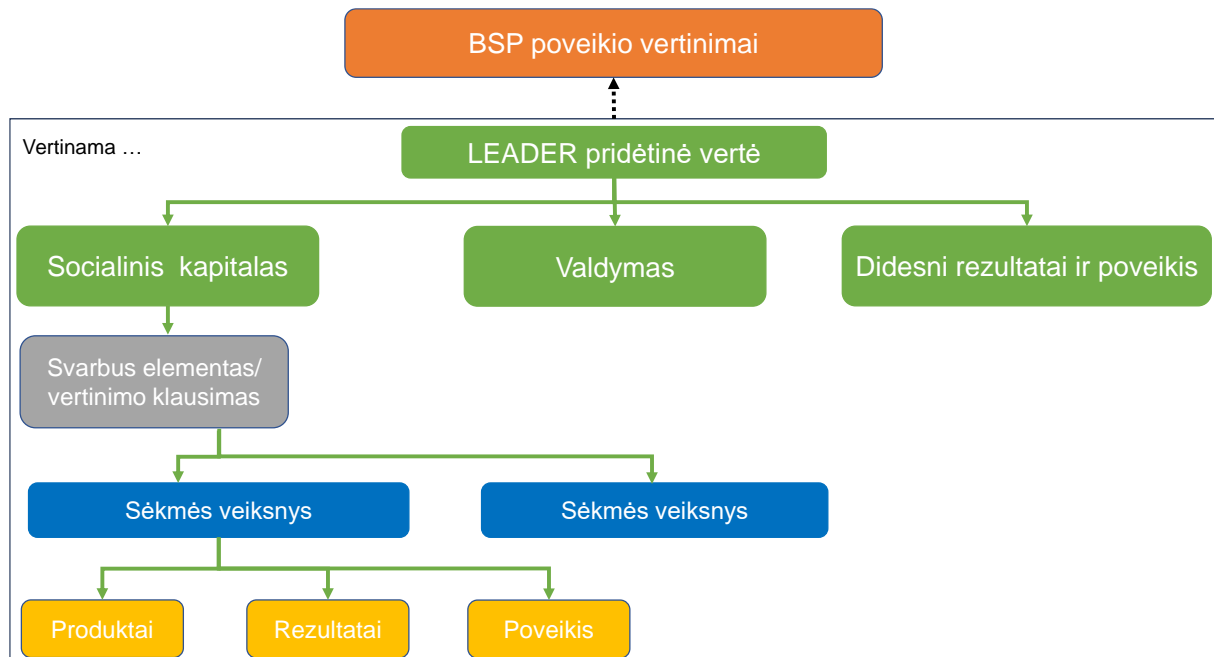
4 Galimos LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistemos kūrimas

Šiame skyriuje siekiama aprašyti bendrą siūlomos vertinimo sistemos struktūrą ir tai, kas į ją įeina. Išsami kiekvieno LEADER pridėtinės vertės komponento vertinimo sistema pateikta 5 skyriuje.

Kadangi LEADER pridėtinė vertė yra viena iš sričių, kurią valstybės narės turi vertinti atsižvelgdamos į savo vertinimo poreikius ir savo BŽŪP strateginio plano intervencijos logiką, ir siekiant padėti suprasti LEADER metodą bei pademonstruoti jo pridėtinę vertę, šiose gairėse siūloma aiški vertinimo sistema. Tokia sistema yra labai svarbi siekiant surinkti patikimų LEADER pridėtinės vertės įrodymų ir padeda išskirti tobulintinas sritis. Siūloma, kad VI, jei įmanoma, konsultuodamasi su vertintojais, tokią sistemą parengtų programavimo laikotarpio pradžioje, kad ją būtų galima adaptuoti ir (arba) VVG lygmeniu būtų galima sukurti reikalingas stebėsenos / informacines sistemas reikalingiems duomenims ir informacijai rinkti (žr. 2 priedą, kuriame pateiktas VVG lygmens stebėsenos duomenų bazės pavyzdys).

Bendra siūlomos vertinimo sistemos struktūra pavaizduota 3 diagramoje. Tokia sistema gali padėti vertinimo vadovams ir vertintojams planuoti ir įgyvendinti LEADER pridėtinės vertės vertinimą vietos ir nacionaliniu lygmenimis.

3 diagrama. Bendra vertinimo sistemos struktūra

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnyba (2024 m.)

Vertinimo sistemos pagrindą sudaro trys **LEADER pridėtinės vertės komponentai**: geresnis socialinis kapitalas, geresnis valdymas, didesni rezultatai ir poveikis. Kiekvienas iš šių komponentų buvo išanalizuotas pagal jo pagrindinius **sudedamuosius elementus**, o šie yra susieti su atitinkamais vertinimo klausimais.

Vertinimo klausimai padeda suformuluoti vertintiną dalyką, išsamiau išsiaiškinti **pagrindinį vertinimo elementą** ir suformuluoti atitinkamus sėkmės veiksnius.

Sėkmės veiksniai yra naujas BSP vertinimo modelio terminas. Jie taip pat suprantami kaip „sprendimo kriterijai“ ir yra naudojami tam tikriems vertinimo klausimų / temų aspektams sukonkretinti ir numatomam vertinamos (-ų) intervencinės (-ių) priemonės (-ių) pokyčiui išreikšti. Jie suteikia įžvalgų dėl atsakymo į vertinimo klausimus, nes jais nurodoma, kas turi būti vertinama, ir nustatoma konkrečių parametrų (produkto, rezultatų ir poveikio rodiklių) kūrimo ir naudojimo logika. Jais remiantis nustatoma priežastinio ryšio grandinė ir jie gali būti pagrindinis elementas, kuriuo remiantis gali būti formuojamos vertinimo išvados. Kiekvieno sėkmės veiksnio pasirinkimo logika paaiškinta 5 skyriaus lentelėse, kuriose pateikiama vertinimo sistema.

Pagal kiekvieną sėkmės veiksnį pateikiamas siūlomų **produkto, rezultato ir poveikio rodiklių** sąrašas ir atitinkami duomenų šaltiniai. Pagal šiuos rodiklius naudojant kiekybinius ir kokybinius duomenis vertinama sėkmės veiksnio paskatintų pokyčių kryptis ir atsakoma į vertinimo klausimą.

LEADER pridėtinės vertės vertinimą galima laikyti ugdomuoju vertinimu ¹⁵. Jį atliekant vertinama, **koku mastu įsteigiant VVG ir joms veikiant, vykdant aktyvaus pritaikymo veiklą, taikant įgyvendinimo mechanizmus, rengiant ir įgyvendinant vietos plėtros strategijas yra sukuriama pridėtinė vertė**. Šio vertinimo išvados gali būti vertingas išteklius, kuriuo gali būti prisidedama prie BSP poveikio vertinimo, padedama paaiškinti LEADER intervencinių priemonių indėlį siekiant konkrečių ir bendrų BSP tikslų.

---

¹⁵ Ugdomasis vertinimas – sistemingas vertinimas, atliekamas per visą programos įgyvendinimo laikotarpį, kurio tikslas – nuolat rinkti grįžtamąją informaciją ir įžvalgas, kad būtų galima kuo anksčiau išskirti tobulintinas sritis. Ugdomojo vertinimo išvados suteikia vertingos informacijos vėlesniems BŽŪP strateginio plano poveikio vertinimams, užtikrinant, kad vertinimo procesas tiksliai atspindėtų atitinkamus komponentus ir rezultatus.

5 Siūlomos vertinimo sistemos išskaidymas į pagrindinius komponentus

Šiame skyriuje pateikiamas išsamus kiekvieno LEADER pridėtinės vertės komponento vertinimo sistemos pavyzdys, įskaitant siūlomus vertinimo klausimus, sėkmės veiksnius, rodiklius ir duomenų šaltinius. Išsamūs kiekvieno rodiklio aprašai pateikiami 1 priede.

Galima LEADER pridėtinės vertės vertinimo sistema, suskirstyta pagal LEADER pridėtinės vertės komponentus, pateikta 4–6 lentelėse, remiantis 3 pav. parodyta pagrindine struktūra. Nors ši sistema tik siūloma, valstybės narės gali ją naudoti jos niekaip nekeisdamos, nes ji apima visus LEADER pridėtinės vertės komponentus ir jų elementus, į ją įtraukti įvairūs logiškai pasirinkti sėkmės veiksniai ir naudojami visi esami duomenų šaltiniai (visų pirma, visi SVD kintamieji). Patogu naudoti ir papildomus duomenų šaltinius, nes juos daugiausia sudaro kokybinių duomenų rinkimo metodai, pavyzdžiui, apklausos ir tikslinės grupės. Ši vertinimo sistema parengta remiantis LEADER pridėtinės vertės teminės darbo grupės ekspertų, turinčių didelę patirtį LEADER ir jos vertinimo srityje. Todėl tokią sistemą galima laikyti tinkama.

Nepaisant to, valstybės narės vis tiek gali priimti sprendimą kurti savą vertinimo sistemą ir taikyti, o prireikus toliau koreguoti sėkmės veiksnius bei rodiklius, labiausiai atitinkančius jų aplinkybes ir vertinimo poreikius. Prie kiekvieno sėkmės veiksnio pateikiamas trumpas jo apibūdinimas, su juo susiję rodikliai ir siūlomi duomenų šaltiniai. 1 priede pateiktuose rodiklių aprašuose kiekvienas rodiklis yra išsamiai paaiškintas, įskaitant jo taikymo mastą, sąvokų apibrėžtis, matavimo vienetą, duomenų šaltinius ir skaičiavimo metodiką / formulę.

5.1. Geresnis socialinis kapitalas

Kaip pavyzdys pateikta socialinio kapitalo vertinimo sistema gali būti naudojama vertinant, koku mastu dėl LEADER metodo taikymo didėja socialinis kapitalas, t. y. gerėja tinklaveika, stiprėja tarpusavio parama ir pasitikėjimas ir padedama įtvirtinti bendrus psichikos modelius ir įsitikinimus.

4 lentelė. Geresnio socialinio kapitalo vertinimo sistemos pavyzdys

Geresnis socialinis kapitalas		
Pagrindinis vertintinas elementas: 1. Tinklai.		
Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER prisideda prie kokybiškos atitinkamų subjektų sąveikos ir tinklaveikos?		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.S:1.01: tinklo dydis, įvairovė ir VVG vidaus sąveikos kokybė gerėja arba tebėra aukšto lygio. <i>VVG yra vietos subjektų / bendruomenės narių tinklai, sudarantys LEADER pagrindą. Platus ir įvairus tinklas, apimantis visus svarbius vietos subjektus, kurie glaudžiai bendradarbiauja, suteikia šiems subjektams galimybę keistis idėjomis ir patirtimi, stiprinti savo pajėgumus ir prisidėti prie tos teritorijos poreikius atitinkančios vietos plėtos.</i>	LAV.O.01: VVG narių skaičius pagal organizacijos rūšį: a) viešojo administravimo institucijos; b) privatūs subjektai, atstovaujantys vietos ekonominiams interesams; c) subjektai, atstovaujantis vietos socialiniams interesams; d) kita.	<i>Stebėsenos ir vertinimo duomenys (SVD). Kintamieji L600–L604 (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</i>
	LAV.R.01: VVG tinklo narių įvairovės indeksas (pakaitinis VVG struktūrinio socialinio kapitalo rodiklis).	<i>VVG administraciniai duomenys.</i> <i>Stebėsenos ir vertinimo duomenys (SVD). Kintamieji L600–L604 (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</i>
	LAV.I.01: VVG nariai, manantys, kad tarp VVG narių susiklostė kokybiško bendradarbiavimo kultūra.	<i>Apklausos, tikslinės grupės.</i>
FOS.S:1.02: socialinė sąveika VVG teritorijoje (bet ne pačioje VVG) dėl LEADER pagerėjo arba tebėra aukšto lygio. <i>Dalyvaudami LEADER projektuose paramos gavėjai užmezga ryšius su kitais vietos subjektais ir yra integruojami į vietos bendruomenės struktūrą bei vietos plėtos procesus. Tai, savo ruožtu, pagerina vietos bendruomenės narių socialinę sąveiką VVG teritorijoje.</i>	LAV.O.02: įvairių rūšių projektų vykdytojų bendrai įgyvendintų veiksmų (projektų) skaičius (arba santykis) (nurodyti rūšis).	<i>SVD kintamieji L700 ir L706 (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</i> <i>Pokalbiai, apklausos, nurodant rūšis.</i>
	LAV.O.03: bendrų veiksmų (projektų) dalyvių skaičius.	<i>Projektų ataskaitos, VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, apklausos.</i>
	LAV.R.02: įrodymai, susiję su gerėjančiais LEADER projektų (veiksmų) dalyvių gebėjimu burtis į socialines grupes ir integruotis į bendruomenės struktūrą.	<i>Apklausos, tikslinės grupės.</i>
	LAV.I.02: LEADER projektų dalyviai suvokia, kad socialinė sąveika VVG teritorijoje pagerėjo.	<i>Apklausos, tikslinės grupės.</i>

FOS.S:1.03: VVG sukūrė arba palaiko tinklaveikos ryšius su atitinkamais partneriais už VVG teritorijos ribų. <i>VVG veikia ne pavieniui. Jos yra aktyvūs tinklai, sąveikaujantys su kitais tinklais vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarpvalstybiniu lygmenimis ir galintys keistis patirtimi bei naudotis šių mainų teikiama nauda.</i>	LAV.O.04: VVG įgyvendintų tarpregioninio bendradarbiavimo veiksmų (projektų) skaičius.	<i>Stebėsenos ir vertinimo duomenys. L708 kintamasis (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</i>
	LAV.O.05: VVG įgyvendintų tarpvalstybinio bendradarbiavimo veiksmų (projektų) skaičius.	<i>Stebėsenos ir vertinimo duomenys. L709 kintamasis (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</i>
	LAV.R.03: įrodymai, susiję su VVG narių sąveikos su kitais (išorės) subjektais kokybe.	<i>Apklaustos, tikslinės grupės.</i>

Pagrindinis vertintinas elementas: 2. Tarpusavio parama ir pasitikėjimas.

Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER prisidėjo prie tarpusavio paramos ir pasitikėjimo VVG ir vietos bendruomenėje?

Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.S:2.01: tarpusavio paramos ir pasitikėjimo lygis VVG ir VVG teritorijos vietos bendruomenėje padidėjo arba tebėra aukštas. <i>VVG narių tarpusavio pasitikėjimo lygis atspindi „norminį“ socialinį kapitalą, padeda kurti ekonominius ryšius ir gerinti ekonominės veiklos rezultatus. Jis padeda spartinti procedūras; kyla mažiau ginčų ar jiems sugaištama mažiau laiko; ir apskritai jis įgalina sklandesnį, veiksmingesnį ir efektyvesnį (mažesnės sandorių sąnaudos) VVG veiklos koordinavimą ir įgyvendinimą.</i>	LAV.O.06: įrodymai, susiję su pasitikėjimu VVG.	<i>Apklaustos, tikslinės grupės.</i>
	LAV.R.04: vietos bendruomenės pasitikėjimo VVG lygis.	<i>Apklaustos, tikslinės grupės, atvejų tyrimai.</i>
	LAV.I.03: vietos bendruomenės pasitikėjimo VVG pokytis (siekiant nustatyti LEADER pridėtinę vertę pasitikėjimo srityje).	<i>Apklaustos, tikslinės grupės, atvejų tyrimai.</i>

Pagrindinis vertintinas elementas: 3. Bendri psichikos modeliai, vertybės ir įsitikinimai.

Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER prisideda prie bendrų psichikos modelių, vertybių ir įsitikinimų?

Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
------------------------	-----------	-------------------

<p>FOS.S:3.01: pagal LEADER iniciatyvą VVG ir VVG teritorijoje skatinama bendra VVG teritorijos vizija, teritorinė tapatybė, bendri tikslai, vertybės / įsitikinimai.</p> <p>Šie socialinio kapitalo komponentai yra nematerialūs ir gali būti vertinami analizuojant suvokimą. Bendri psichikos modeliai ir įsitikinimai – tai panaši mąstysena apie tai, kaip veikia tam tikri dalykai. Jie palengvina bendradarbiavimą ir įtraukumą vietos plėtros srityje.</p>	<p>LAV.O.07: įrodymai, susiję su bendru socialiniu sąmoningumu VVG teritorijoje.</p>	<p>Apklausos, tikslinės grupės.</p>
	<p>LAV.R.05: įrodymai, susiję su bendromis vertybėmis, kurių laikomasi bendradarbiaujant ir (arba) vykdant bendrus veiksmus (projektus), atsižvelgiant į 1) gebėjimą laikytis susitarimų; 2) socialinių ir ekonominių ryšių tikrumą; 3) lankstumą ir teisinės valstybės principo laikymąsi; 4) gebėjimą išvengti oportunistinio elgesio ar piktnaudžiavimo.</p>	<p>Apklausos, tikslinės grupės, pokalbiai.</p>
	<p>LAV.I.04: suvokimas, kad VVG veiksmai turėjo įtakos vietos tapatybės ir VVG teritorijos, jos žmonių, išteklių ir produktų įvaizdžio gerinimui.</p>	<p>Apklausos, tikslinės grupės.</p>

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

5.2. Geresnis valdymas

Valdymo vertinimo sistemos pavyzdžiu galima naudotis vertinant, koku mastu dėl LEADER metodo taikymo gerėja vietos ir daugiapakopis valdymas ir didėja procesų bei sprendimų priėmimo skaidrumas.

5 lentelė. Geresnio valdymo vertinimo sistemos pavyzdys

Geresnis valdymas		
<p>Pagrindinis vertintinas elementas: 1. Vietos valdymas</p> <p><u>Vertinimo klausimas:</u> koku mastu LEADER įgyvendinimas padėjo sukurti VVG koordinuojamus ir aktyviai pritaikomus procesus bei mechanizmus, kad būtų užtikrintas dalyvaujamas, skaidrus ir įtraukus sprendimų priėmimas ir aktyvus bendruomenės dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant strategiją?</p>		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
<p>FOS.G:1.01: įtraukumas priimančiam sprendimui: VVG gebėjimas įtraukiai suburti organizacijas ir žmones į sprendimų priėmimo procesą gerėja arba tebėra aukšto lygio.</p>	<p>LAV.O.08: VVG narių skaičius sprendimus priimančiame organe pagal atstovaujamos organizacijos rūšį ir narių lytį ir amžių: a) viešojo administravimo institucijos; b) privatūs subjektai, atstovaujantys vietos ekonominiams interesams; c) subjektai, atstovaujantys vietos socialiniams interesams; d) kita (neįtraukta į ankstesnes kategorijas).</p>	<p>Stebėsenos ir vertinimo duomenys. Kintamieji L610–L620 (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</p>

<p><i>Pagal šį sėkmės veiksnį siekiama išskirti teigiamus koordinavimo procesus, t. y. pastangas kuo maksimaliau pasiekti bendrą tikslą tiriant ir išnaudojant bendras strategines organizacijų ir vietovių galimybes.</i></p>	LAV.R.06: įrodymai, susiję su VVG procesais, kuriais palengvinamas įtraukimas į vietos valdymą.	Apklaustos, tikslinės grupės.
	LAV.I.05: vietos bendruomenės narių suvokimas, kad VVG įtraukiai suburia organizacijas ir žmones į sprendimų priėmimo procesą.	Apklaustos, tikslinės grupės.
<p>FOS.G:1.02: VVG ir jos darbuotojų administraciniai ir techniniai įgūdžiai (VPS taikymo srityse) gerėja arba tebėra aukšto lygio.</p> <p><i>Mokymas ir gebėjimų stiprinimas, taip pat dalyvavimas su VVG susijusioje veikloje padeda ugdyti įgūdžius pagal LEADER.</i></p>	LAV.O.09: mokymo / gebėjimų stiprinimo veiklos, padėjusios pagerinti VVG administracinius ir techninius įgūdžius, skaičius pagal organizatoriaus rūšį (VVG, VI / MA, nacionalinis BŽŪP tinklas, kitos įstaigos).	VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, pokalbiai.
	LAV.R.07: įrodymai, susiję su pagerėjusiais administraciniais įgūdžiais.	Apklaustos, tikslinės grupės.
	LAV.R.08: įrodymai, susiję su VVG techninių įgūdžių pagerėjimu VPS ir jos taikymo srityse.	Apklaustos, tikslinės grupės.
<p>FOS.G:1.03: VVG pagerino aktyvaus pritaikymo veiklą ir paramą esamiems ir galimiems paramos gavėjams.</p> <p><i>Aktyvus pritaikymas yra LEADER įgyvendinimo ašis. Jis sudaro geresnio vietos valdymo pagrindą, motyvuojant vietos bendruomenės narius dalyvauti formuojant arba tęsiant VVG veiklą ir aktyviai įtraukiant juos į bendrą vietos plėtros strategijos rengimą ir veiksmingą įgyvendinimą.</i></p>	LAV.O.10: aktyvaus pritaikymo veiklos sričių skaičius pagal tikslines suinteresuotųjų subjektų grupes, organizatorius ir veiklos rūšis.	VVG metinės ataskaitos, VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, pokalbiai su VVG atstovais.
	LAV.R.09: įrodymai, susiję su parama (pagal paramos rūšį), suteikta pareiškėjams ir paramos gavėjams, visų pirma tiems, kurie anksčiau neteikė paraiškų arba negavo paramos, įskaitant sunkiai pasiekiamas grupes.	Apklaustos, tikslinės grupės.
	LAV.I.06: dėl aktyvaus pritaikymo ir paramos veiklos atsiradusių naujų pareiškėjų skaičius.	VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė.
<p>FOS.G:1.04: gerėja komunikacija VVG viduje ir su galimais pareiškėjais bei vietos bendruomene.</p>	LAV.O.11: VVG (skaičius), interneto svetainėje skelbiančios su jų veikla susijusius dokumentus: 1) VVG įstatus; 2) duomenis apie valdybos sudėtį; 3) visuotinių susirinkimų protokolus; 4) finansines ataskaitas (metinių ataskaitų dalis); 5) vietos plėtros strategiją; 6)	VVG interneto svetainės.

<p><i>Komunikacijos veikla padeda gerinti vietos valdymą didinant VVG veiklos ir sprendimų skaidrumą. Ji taip pat padeda priartinti ES prie piliečių, viešinant LEADER metodo ir vietos plėtros strategijos įgyvendinimo pasiekimus.</i></p>	paskelbtus kvietimus teikti projektus; 7) sprendimus dėl projektų atrankos ir finansuojamų projektų aprašymus; 8) VVG įvertinimus; 9) naujienlaiškius.	
	LAV.O.12: įrodymai, susiję su VVG komunikacijos veikla ir jos aprėptimi, pvz., a) veikianti VVG interneto svetainė, b) aktyvumas socialiniuose tinkluose, c) aktyvumas kituose viešuose bendruose kanaluose, d) susitikimai / renginiai, e) kita.	VVG interneto svetainė, pokalbiai, tikslinės grupės, komunikacijos statistika.
	LAV.R.10: vietos bendruomenės narių, žinančių apie a) VVG, b) jos veiklą, c) vietos plėtros strategiją, procentinė dalis.	Apklausos, tikslinės grupės
	LAV.I.07: įrodymai, kad vietos bendruomenės nariai mano, jog a) LEADER priartina ES prie piliečių.	Apklausos, tikslinės grupės.
	LAV.I.08: įrodymai, kad vietos bendruomenės nariai mano, jog VVG yra patikima vietos plėtros institucija / pagrindinis subjektas.	Apklausos, tikslinės grupės.

Pagrindinis vertintinas elementas: 2. Daugiapakopis valdymas pagal LEADER

Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER įgyvendinimas padėjo sukurti VI / MA, regioninių valdžios institucijų, tinklų ir VVG bendradarbiavimo procesus ir mechanizmus, grindžiamus ES lygmens standartais, siekiant įgalinti VVG, sustiprinti jų sprendimų priėmimo, valdymo ir atskaitomybės gebėjimus?

Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
<p>FOS.G:2.01: VVG ir kitų valdymo lygmenų subjektų veiklos koordinavimas ir komunikacija gerėja arba tebėra aukšto lygio.</p> <p><i>VVG ir kitų valdymo lygmenų subjektų veiklos koordinavimas ir tarpusavio komunikacija yra labai svarbūs kuriant veiksmingą daugiapakopio valdymo sistemą. Ši sąveika formuoja kompetencijos sričių pasiskirstymą tarp skirtingų lygmenų.</i></p>	LAV.O.13: VI / MA ir VVG arba VVG atstovų sąveikos ryšių skaičius ir pobūdis (pvz., dalyvavimas posėdžiuose, asamblėjose, SK posėdžiuose).	VI / MA ir VVG dokumentai ir (arba) stebėsenos duomenys, VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė. Pokalbiai su VVG, VI ir MA darbuotojais.
	LAV.R.11: įrodymai, susiję su pagerėjusia VI / MA / nacionalinio BŽŪP tinklo ir VVG arba VVG atstovų sąveikos kokybe.	Pokalbiai su VVG, VI, MA ir nacionalinio BŽŪP tinklo darbuotojais arba jų apklausos.

	LAV.I.09: įrodymai, kad VI / MA / nacionaliniame BŽŪP tinkle ir VVG dirbančių asmenų nuomonė yra teigiama ir kad jie mano, jog VI / MA / nacionalinio BŽŪP tinklo ir VVG tarpusavio ryšiai ir koordinavimas / komunikacija buvo sustiprinti.	<i>Apklausa, tikslinės grupės.</i>
--	--	------------------------------------

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

5.3. Didesni rezultatai ir poveikis

Didesnių rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos pavyzdys gali būti naudojamas vertinant, koku mastu taikant LEADER metodą išnaudojami esami išteklių, skatinami novatoriškesni ir tvaresni, vietos poreikius atitinkantys projektai ir stiprinami vietos subjektų ryšiai.

6 lentelė. Didesnių rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos pavyzdys

Didesni rezultatai ir poveikis		
Pagrindinis vertintinas elementas: 1. Didesnis svirtas		
Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER sukuria svirto poveikį?		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.E:1.01: VPS paskatino tolesnes investicijas ar veiklą VVG teritorijoje ir padeda pasiekti pagal LEADER tiesiogiai nefinansuojamus strateginius tikslus. <i>EŽŪFKP parama pagal LEADER metodą padėjo pritraukti papildomų išteklių ir paskatino tolesnes investicijas į kaimo vietas.</i>	LAV.O.14: VPS skirto EŽŪFKP finansavimo ir kito (ne EŽŪFKP) finansavimo, panaudoto VPS, iš: a) privačių šaltinių, b) viešųjų šaltinių, santykis.	<i>VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, VVG metinės ataskaitos ir stebėsenos bei vertinimo duomenys. L922 kintamasis (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</i>
	LAV.O.15: įrodymai, susiję su projektais, kuriems taikomas VVG principas ir kurie remiami ne iš EŽŪFKP (pvz., kitų ES fondų arba nacionalinių fondų) (skaičius ir išlaidos).	<i>VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, pokalbiai.</i>
	LAV.R.12: įrodymai, susiję su veiksmais (projektais), apimančiais savanorišką darbą.	<i>VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, apklausa.</i>

<p>FOS.E:1.02: LEADER intervencinės priemonės suteikė galimybę išskirti ir motyvuoti naujus projektų vykdytojus.</p> <p><i>Tikslas – sutelkti VVG pastangas išskirti ir motyvuoti naujus (t. y. pirmą kartą EŽŪFKP projektus vykdančius) projektų vykdytojus vykdyti veiksmus, kurie nebūtų įgyvendinami be LEADER, įvertinant jų skaičių ir teigiamą vietos bendruomenės narių nuomonę apie VVG pajėgumus.</i></p>	<p>LAV.O.16: VVG remiamų naujų projektų vykdytojų, kuriems pagal LEADER intervencinę priemonę suteikta finansinė parama padarė lemiamą poveikį, skaičius.</p>	<p>VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, pokalbiai, apklausos.</p>
	<p>LAV.R.13: įrodymai, kad VVG teritorijos vietos bendruomenės nariai teigiamai vertina VVG gebėjimą išskirti ir įgalinti naujus projektų vykdytojus.</p>	<p>Apklausos, tikslinės grupės.</p>
<p>Pagrindinis vertintinas elementas: 2. Projektai yra gerai pritaikyti pagal VVG teritorijos poreikius</p> <p><u>Vertinimo klausimas:</u> koku mastu LEADER strategija ir VVG veiksmai atitinka konkrečius vietos poreikius ir teritorinius tikslus?</p>		
<p>Sėkmės veiksniai (FOS)</p>	<p>Rodikliai</p>	<p>Duomenų šaltiniai</p>
<p>FOS.E:2.01: LEADER atitinka konkrečius vietos poreikius ir teritorinius tikslus, įgalindama įvairių rūšių projektų vykdytojus įgyvendinti projektus, kuriais didinama konkrečių teritorinių išteklių ir tapatybės vertė.</p> <p><i>Tinkamai taikomas principas „iš apačios į viršų“ leidžia VVG atsižvelgti į vietos poreikius geriau negu pagal kitas centralizuotai valdomas intervencines priemones.</i></p>	<p>LAV.O.17: įvairių rūšių projektų vykdytojų įgyvendintų veiksmų (projektų) skaičius ir dalis.</p>	<p>Stebėsenos ir vertinimo duomenys. Kintamieji L700–709 (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</p>
	<p>LAV.O.18: veiksmų (projektų), kuriais prisidedama prie kiekvieno pobūdžio poreikių, nustatytų VPS, įskaitant kaimo vietovių žaliąją, skaitmeninę ar socialinę pertvarką, skaičius.</p>	<p>Stebėsenos ir vertinimo duomenys. Kintamieji L800–810 (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).</p> <p>VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė.</p>
	<p>LAV.R.14: veiksmų (projektų), kuriais didinama unikalių teritorinių išteklių (pvz., socialinių, kultūrinių, kulinarinių, kraštovaizdžio, gamtinių, aplinkos) vertė, procentinė dalis.</p>	<p>Apklausos, tikslinės grupės, VVG stebėsenos duomenų bazė.</p>
	<p>LAV.I.10: įrodymai, susiję su veiksmais (projektais), duodančiais naudos bendruomenei ir</p>	<p>Apklausos, tikslinės grupės.</p>

	stiprinančiais bendruomenės tapatybę.	
Pagrindinis vertintinas elementas: 3. Vietos aplinkybėmis novatoriškais elementais pasižymintys projektai		
Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER projektai yra novatoriški vietos aplinkybėmis?		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.E:3.01: LEADER skatina diegti / skleisti inovacijas vietos lygmeniu. <i>VVG ir vietos projektų rengėjai įgyvendina produktų, procesų, paslaugų, organizacines, technologines, socialines, verslo modelių ir kitų rūšių inovacijas, kurias pagal kiekvienos vietos aplinkybes apibrėžia VVG arba, kai aktualu, nacionalinės ar regioninės institucijos.</i>	LAV.O.19: veiksmų (projektų), kurie yra novatoriški vietos aplinkybėmis, skaičius.	Stebėsenos ir vertinimo duomenys. L710 kintamasis (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas).
	LAV.R.15: novatoriškų veiksmų (projektų) išlaidų procentinė dalis, palyginti su visomis išlaidomis.	VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė.
	LAV.R.16: įrodymai, susiję su inovacijomis, sukurtomis vietos lygmeniu reaguojant į a) skaitmeninius, b) žaliuosius, c) ekonominius ir d) socialinius iššūkius / pertvarką.	Apklaustos, tikslinės grupės.
	LAV.I.11: LEADER suinteresuotųjų subjektų, manančių, kad LEADER padeda VVG teritorijoje kurti naujas vietos aplinkybėmis novatoriškas idėjas, produktus ar procesus, procentinė dalis.	Apklaustos, tikslinės grupės.
Pagrindinis vertintinas elementas: 4. Tvarūs projektai		
Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER projektai duoda tvarių rezultatų?		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.E:4.01: LEADER projektai duoda tvarių rezultatų. <i>Tvarumas pagal tai, ar intervencija darys ilgalaikį finansinį, ekonominį, socialinį ir aplinkosauginį poveikį, ir pagal investicijų ilgalaikiškumą pasibaigus paramai.</i>	LAV.O.20: kiek veiksmų (projektų) (jų skaičius) prisidedama prie: a) ekonominio, b) aplinkosauginio, c) socialinio tvarumo.	VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, BSP elektroninė informacinė sistema, VVG metinės ataskaitos.
	LAV.R.17: įrodymai, susiję su veiksmais (projektais), kurių tvarumą padėjo pagerinti konsultacijos su VVG.	Apklaustos, tikslinės grupės.

	LAV.R.18: įrodymai, susiję su veiksmis (projektais), kurie yra tvarūs dėl žinių apie vietos sąlygas.	Apklauso, tikslinės grupės, pokalbiai.
5. Projektai, kuriais skatinami vietos subjektų tarpusavio ryšiai		
Vertinimo klausimas: koku mastu LEADER skatina subjektų tarpusavio ryšius (pvz., partnerystę, tinklus, bendrai įgyvendinamus projektus ir kitą bendrą veiklą), kurių be LEADER nebūtų?		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.E:5.01: rengiami arba tęsiami bendros veiklos projektai. <i>Tikslas – įvertinti sąveikiai vykdomų veiksmų (projektų), kuriais skatinamas bendradarbiavimas, skaičių ir dalį.</i>	LAV.O.21: sąveikiai vykdomų LEADER veiksmų (projektų) skaičius (pvz., skirtingi projektai, apimantys skirtingus aspektus, arba vienas projektas, apimantis skirtingus sektorius).	VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė, pokalbiai, VVG metinės ataskaitos.
	LAV.R.19: LEADER veiksmų (projektų), pagal kuriuos užmegztas bendradarbiavimas tinklų, partnerystės, bendrai įgyvendinamų projektų ir kitomis bendros veiklos / sinergijos formomis, dalis.	Stebėsenos ir vertinimo duomenys. Kintamieji L706, L708, L709 ir L700 (pvz., L706/L700, L708/L700, L709/L700 proc. santykis (Reglamento (ES) 2022/1475 VII priedas), pokalbiai.

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

5.4. Struktūriniai pokyčiai

Struktūrinių pokyčių vertinimo sistemos pavyzdį galima naudoti vertinant, koku mastu visi trys tarpusavyje derinami LEADER pridėtinės vertės komponentai prisideda prie struktūrinių pokyčių VVG teritorijoje (kaip parodyta ir 2 diagrama. Kelias iki struktūrinių pokyčių VVG teritorijoje).

7 lentelė. Struktūrinių pokyčių vertinimo sistemos pavyzdys

Struktūriniai pokyčiai		
Vertinimo klausimas: koku mastu VPS įgyvendinimas taikant LEADER metodą sukelia struktūrinius pokyčius VVG teritorijoje?		
Sėkmės veiksniai (FOS)	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
FOS.SP:1.01: VPS įgyvendinimas taikant LEADER metodą sukelia aspektų, kuriuos	LAV.I.12: LEADER suinteresuotųjų subjektų išreikšta nuomonė dėl LEADER gebėjimo sukelti struktūrinius pokyčius tais aspektais,	Apklauso, tikslinės grupės.

<p>apima VPS, struktūrinius pokyčius.</p> <p><i>Kai VPS įgyvendinama taikant LEADER metodą, sukuriama pridėtinė vertė socialinio kapitalo, valdymo ir didesnių rezultatų bei poveikio požiūriais. Tai, savo ruožtu, sukelia platesnį poveikį VVG teritorijoje, t. y. struktūrinius pokyčius, susijusius su tuo, kaip veikia jos ekonomika, visuomenė ir institucijos tais aspektais, kuriems taikomos VPS intervencinės priemonės.</i></p>	<p>kuriems taikomos VPS intervencinės priemonės.</p>
---	--

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

6 Turimų duomenų / informacijos šaltinių apžvalga

Šiame skyriuje siekiama pateikti informaciją apie esamus duomenų šaltinius, įžvalgų apie papildomus šaltinius ir apie tai, kaip jais galima pasinaudoti.

Bet kokio vertinimo kokybė priklauso nuo tam naudojamų duomenų ir informacijos apie jį vertinimo sistemą įtrauktus rodiklius kokybės. Todėl siūloma, kad VI / MA ir VVG tinkamai apžvelgtų, kokie duomenys ir informacija yra reikalingi pagal jų pasirinktus LEADER pridėtinės vertės vertinimo rodiklius. Tai reikėtų padaryti programavimo laikotarpio pradžioje, geriausia – VI rengiant BSP vertinimo planus (2023–2027 m.). Į BSP įtrauktas skirsnis apie duomenis ir informaciją, kuriame pateikiama naudingų gairių, kokius duomenis galima naudoti, kokių duomenų trūksta ir kokius duomenis reikia rinkti.

Siūlomos vertinimo sistemos duomenų šaltinius galima suskirstyti į dvi pagrindines kategorijas, tai: 1) esami duomenų šaltiniai, iš kurių visos valstybės narės renka bendrus duomenis apie kintamuosius / stebėsenos ir vertinimo duomenis (SVD), kaip nurodyta Reglamento (ES) 2022/1475 VII priede, ir 2) papildomi duomenų šaltiniai VVG ir VI / MA lygmeniu, iš kurių renkami tie duomenys, kurių neapima SVD.

Esami duomenų šaltiniai – stebėsenos sistemos, skirtos duomenims apie VVG padėties ir veiklos kintamuosius rinkti, kaip aprašyta Reglamento (ES) 2022/1475 VII priede. Nors informacijos apie šiuos kintamuosius teikimo pareigos galioja ne visą

laiką ¹⁶, duomenys gali būti prieinami bet kuriuo metu. Visų pirma, VVG veiklos kintamieji gali būti įtraukti į paramos paraišką ir vertinami nuo pirmojo mokėjimo konkrečiam veiksmui (projektui) momento. VVG padėties kintamųjų duomenys VVG lygmeniu yra prieinami bet kuriuo metu, nes yra saugomi VVG dokumentuose. VI gali prašyti, kad VVG sutartu periodiškumu (pvz., kartą per metus) teiktų duomenis apie VVG narius (kintamieji L600–L604) ir VVG sprendimus priimančią organą (kintamieji L610–L620) ne tik atrankos metu, bet ir įgyvendinant vietos plėtros strategijas.

Papildomi duomenų šaltiniai gali būti:

- VVG lygmens stebėsenos duomenų bazė. Tai – VVG lygmeniu tvarkoma duomenų bazė, kurioje registruojami aktyvaus pritaikymo ir veiksmų (projektų) duomenys. Ją VVG ir VI / MA turi aptarti ir dėl jos susitarti programavimo laikotarpio pradžioje, kad duomenys būtų renkami nuo pat pradžių. 2 priede pateiktas VVG lygmens stebėsenos duomenų bazės pavyzdys.
- VVG metinės ataskaitos. Tai – duomenys, kuriuos galima gauti iš VVG lygmens duomenų bazės ir kurie papildomi kita kokybine informacija ir VVG lygmens vertinimų išvadomis.
- VI / MA duomenys / stebėsenos duomenys – VI / MA lygmeniu renkami ir saugomi duomenys, kuriais dokumentuojamas LEADER intervencinių priemonių valdymas ir kontrolė.
- Apklausos, pokalbiai, tikslinės grupės, atvejų tyrimai – pirminiai duomenys, kuriuos vertintojas (-ai) renka vertindamas (-i) LEADER pridėtinę vertę.
  - Atliekant apklausas duomenys ir informacija sistemingai renkami remiantis pagrindinių suinteresuotųjų subjektų, pvz., VVG darbuotojų, VVG sprendimų priėmimo organo, reprezentatyvios VVG narių imties, nuomonėmis. Apklausos gali padėti surinkti informaciją apie labiau kokybinio pobūdžio rezultatų ir poveikio rodiklius. Apklausos klausimų pavyzdžiai pateikiami 1 priede pateiktuose visų rodiklių aprašuose, kuriose apklausos nurodytos kaip vienas iš duomenų rinkimo metodų.
  - Tikslinės grupės apklausa yra kokybinio tyrimo metodas, pagal kurį nedidelė atrinktų (t. y. pagal tam tikrus kriterijus) asmenų grupė (pvz., 6–10 asmenys) vadovaujama moderatoriaus atsako į iš anksto nustatytus klausimus. Tikslinės grupės apklausa yra geras būdas nagrinėti įvairias nuomones tam tikromis temomis ir surinkti išsamią kokybinę informaciją užduodant

---

¹⁶ VVG veiklos duomenys turi būti teikiami 2026 m. ir 2030 m., o VVG padėties duomenys – tik vieną kartą, kitais metais po VVG atrankos.

tikrinamuosius klausimus. Tikslinių grupių apklausos nereikėtų painioti su praktiniais seminarais, kurių tikslas – prieiti prie bendros išvados.

- Atvejų tyrimai gali būti naudojami LEADER pridėtinės vertės komponentams giliau analizuoti. Šiuo būdu renkama informacija ir duomenys, kuriais papildoma VVG administracijos pateikta informacija ir kurie gali padėti parodyti tam tikrus pagrindinius pasiektus pridėtinės vertės rezultatus.
- BSP elektroninė informacinė sistema – Reglamento (ES) 2021/2115 130 straipsnyje nurodyta elektroninė sistema.

IV dalis.

Rezultatų aiškinimas.

7 Kaip aiškinti LEADER pridėtinės vertės vertinimų rezultatus?

Šiame skyriuje siekiama pateikti įžvalgų, į ką reikia atsižvelgti aiškinant pagal rodiklius ir atitinkamus sėkmės veiksnius surinktus įrodymus, ir atsakant į vertinimo klausimus.

Pagal rodiklius renkama su sėkmės veiksniais susijusi informacija padės atsakyti į vertinimo klausimus vertinant įvairias LEADER pridėtinės vertės sudedamąsias dalis. Sėkmės veiksniais žymimas numatomas pokytis ir šio pokyčio kryptis (padidėjimas, sumažėjimas, išlaikymas). Rodiklių vertės – įrodymai, kuriais remiantis galima įvertinti, ar buvo pasiekti numatyti pokyčiai, susiję su įvairiais socialinio kapitalo, valdymo ir didesnių rezultatų bei poveikio elementais. Toliau pateiktose lentelėse parodyta, į ką reikia atsižvelgti aiškinant pagal rodiklius ir atitinkamus sėkmės veiksnius pateiktus įrodymus, ir atsakant į vertinimo klausimus.

7.1. Geresnis socialinis kapitalas

8 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su tinklais

Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su tinklais	
<p>Tinklai:</p> <p>kokiu mastu LEADER prisideda prie kokybiškos atitinkamų subjektų sąveikos ir tinklaveikos?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis trimis sėkmės veiksniais, susijusiais su tinklaveika ir sąveika a) tarp VVG narių, b) tarp vietos subjektų VVG teritorijoje ir c) su subjektais / suinteresuotaisiais subjektais už VVG teritorijos ribų.</p> <p>LEADER partnerystės principo pagrindas – oficialūs ir neoficialūs vietos lygmens tinklai, kuriuose dalyvauja viešojo ir privačiojo sektorių atstovai. Šiuose tinkluose dalyvaujančių VVG narių įvairovė arba jų skirtingumas padeda užtikrinti didesnę įvairių kategorijų vietos subjektų atstovavimą VVG. Todėl kuo didesnė tinklo įvairovės indeksas (LAV.R.01) vertė, tuo geresnė VVG narių tarpusavio tinklo kokybė. Be to, jei VVG narių, manančių, kad tarp jų išplėtotą kokybiško bendradarbiavimo kultūra, skaičius (LAV.I.01) taip pat yra didelis, tai gali reikšti, kad VVG tinklas turi perspektyvų veikti ir ateityje. Didelės šių rodiklių vertės (LAV.R.01 ir LAV.I.01) rodo, kad tinklaveika ir bendradarbiavimas struktūriškai integruoti į vietos suinteresuotųjų subjektų socialinę sąveiką, o tai reiškia didesnę ir tvaresnę struktūrinį VVG socialinį kapitalą. Didelės LAV.R.01 vertės gali reikšti tik struktūrinio socialinio kapitalo kaupimo VVG pradžią, kai galimas šio kapitalo tvarumas vis dar neaiškus.</p> <p>Kalbant apie VVG teritorijos suinteresuotųjų subjektų tinklaveiką pažymėtina, kad dalyvavimas LEADER projektuose padeda žmonėms megzti tarpusavio ryšius. Tai atspindi bendrai įgyvendintų veiksmų (projektų) skaičius (LAV.O.02) ir jų dalyvių skaičius (LAV.O.03) ir gali paskatinti aktyvesnę įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą dalyvaujant</p>

	<p>vietos grupėse. Šiuos procesus atspindi įrodymai, susiję su LEADER projektų dalyviais, gerinančiais savo gebėjimą burtis į socialines grupes ir integruotis į bendruomenės struktūrą (LAV.R.02). Žmonių dalyvavimas vietos grupėse, savo ruožtu, padeda gerinti socialinę sąveiką (LAV.I.02).</p> <p>Kalbant apie tinklaveiką su subjektais už VVG teritorijos ribų pažymėtina, kad VVG nariams dalyvaujant kituose tinkluose ir mezgant sąveikos bei naujus bendradarbiavimo ryšius, gali padidėti išorės tinklų, su kuriais susijusi VVG, skaičius ir kokybė. Dalyvavimas tarpregioniniuose (LAV.O.04) ir tarpvalstybiniuose (LAV.O.05) projektuose prisideda prie VVG gebėjimo „slopinti“ išorės įtaką ir rinkos jėgas. Be to, tarpregioninis / tarptautinis dialogas padeda keistis idėjomis ir ugdyti įgūdžius naujoms idėjomis plėtoti. Todėl dalyvavimas tarpregioniniuose ir tarpvalstybiniuose projektuose ir dažna VVG sąveika su kitomis grupėmis gali padėti sustiprinti tinklus, plėtoti labiau strateginius santykius ir apskritai pagerinti bendradarbiavimo kokybę, o tai parodo įrodymai, susiję su VVG sąveikos su kitais (išorės) subjektais kokybe (LAV.R.03). Todėl kuo aktyviau VVG dalyvauja kituose tinkluose, projektuose (veiksmuose) ir tarptautiniuose mainuose, tuo didesnė tikimybė, kad ji gaus naudos iš keitimosi patirtimi.</p>
<p>Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su tarpusavio parama ir pasitikėjimu</p>	
<p>Tarpusavio parama ir pasitikėjimas:</p> <p>koku mastu LEADER prisidėjo prie tarpusavio paramos ir pasitikėjimo VVG ir vietos bendruomenėje?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su VVG ir vietos bendruomenės tarpusavio paramos ir pasitikėjimo lygiu VVG teritorijoje.</p> <p>LEADER teritorinis principas ir principas „iš apačios į viršų“ yra pasitikėjimo stiprinimo pagrindas. Vietos bendruomenės nariai sąveikauja rengdami vietos plėtros strategiją (VPS) ir ugdo pasitikėjimą VVG bei gebėjimą dirbti drauge, kad per šį procesą būtų pasiekti bendri tikslai.</p> <p>Jei VVG viduje (LAV.O.06), t. y. tarp VVG darbuotojų, VVG sprendimus priimančio organo ir VVG narių sukuriamas pasitikėjimas, mažėja ginčų, o kilę ginčai išsprendžiami greičiau. Atviras dialogas, sprendimų priėmimo proceso skaidrumas, naujų vizijų pripažinimas ir nuolatinė VVG veiklos stebėseną taip pat padeda kurti VVG narių tarpusavio socialinį pasitikėjimą.</p> <p>Didelis vietos bendruomenės pasitikėjimas VVG (LAV.R.04) rodo, kad vyksta geresnis dialogas, VVG vykdoma veikla yra skaidresnė ir geriau koordinuojama. Didelis pasitikėjimas taip pat padeda kurti ekonominius ryšius ir suteikia sąlygas gerinti ekonominės veiklos rezultatus.</p> <p>Vietos bendruomenės pasitikėjimo VVG (LAV.I.03) pokyčiai gali būti teigiami arba neigiami. Teigiami pokyčiai parodo, kad VVG ir jos veikla kuria pasitikėjimu pasireiškiančią pridėtinę vertę, o neigiami pokyčiai rodo, kad reikalingi patobulinimai, kad VVG galėtų būti patikimas vietos plėtros proceso suinteresuotasis subjektas.</p>

Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su bendrais psichikos modeliais ir įsitikinimais	
<p>Bendri psichikos modeliai ir įsitikinimai:</p> <p>koku mastu LEADER prisideda prie bendrų psichikos modelių, vertybių ir įsitikinimų?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su VVG gebėjimu pačioje VVG ir VVG teritorijoje propaguoti bendrą VVG teritorijos viziją, teritorinę tapatybę, bendrus tikslus, vertybes ir (arba) įsitikinimus.</p> <p>Vietos bendruomenės narius įtraukus į tinklus ir bendradarbiavimo projektus, jie ima geriau bendrai suprasti socialines problemas, didėja jų solidarumas, taip į bendradarbiavimo projektus jie dažniau įtraukia nepalankioje padėtyje esančias grupes, moteris ir jaunimą. Tai padidintų bendrą socialinį sąmoningumą (LAV.O.07).</p> <p>Be to, kuo daugiau turima įrodymų apie bendradarbiaujant ir įgyvendinant bendrus projektus puoselėjamas bendras vertybes (LAV.R.05), tuo didesnė galimybė sustiprinti vietos tapatybę ir prisidėti prie bendros vietovės, jos žmonių ir išteklių vizijos kūrimo. Jei LEADER projektų dalyvių ir vietos bendruomenės narių, manančių, kad VVG veiksmai turėjo įtakos vietos tapatybės stiprinimui ir VVG teritorijos įvaizdžio gerinimui (LAV.I.04), skaičius taip pat yra didelis, tai reiškia, kad VVG prisidėjo prie bendrų psichikos modelių ir įsitikinimų, taigi ir prie šios teritorijos socialinio kapitalo kūrimo.</p>

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

7.2. Geresnis valdymas

9 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su vietos valdymu

Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su vietos valdymu	
<p>Vietos valdymas:</p> <p>koku mastu LEADER įgyvendinimas padėjo sukurti VVG koordinuojamus ir aktyviai pritaikomus procesus bei mechanizmus, kad būtų užtikrintas dalyvaujamas, skaidrus ir įtraukus sprendimų priėmimas ir aktyvus bendruomenės dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant strategiją?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis keturiais sėkmės veiksniais, susijusiais su a) įtraukumu priimant sprendimus; b) VVG narių, sprendimus priimančių organų ir darbuotojų administracinių ir techninių įgūdžių ugdymu; c) aktyvaus pritaikymo veiklos vykdymu ir d) komunikacija VVG viduje ir su vietos bendruomene.</p> <p>LEADER teritorinis ir partnerystės principai reiškia, kad vietos bendruomenės nariai per VVG dalyvauja vietos plėtros procese. Tai galima parodyti VVG sprendimus priimančio organo sudėties įvairove (LAV.O.08). VVG atvirumas ir įtraukumas suteikia galimybių įtraukti naujus bendruomenės narius ir subjektus, o jau išrinktiems / paskirtiems sprendimų priėmimo organo nariams – pasinaudoti vietos bendruomenės narių indėliu šiuo klausimu.</p> <p>Didesnis kiekis įrodymų, susijusių su VVG procesais, kuriais palengvinamas vietos bendruomenės įtraukimas (LAV.R.06), parodo VVG pastangas kurti atviresnę ir įtraukesnę valdymo struktūrą. Skirtingi įrodymai gali vesti prie skirtingų išvadų, pavyzdžiui:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • rašytiniai įstatai, įskaitant aspektus, susijusius su judumu priimančiam sprendimams (pvz., narių rotacija sprendimams priimančiame organe), yra būtina naujų bendruomenės narių / subjektų grupių įtraukimo sąlyga; • visuotiniai susirinkimai suteikia daugiau galimybių įtraukti naujus bendruomenės narius / subjektus, o jau išrinktiems / paskirtiems sprendimus priimančio organo – daugiau galimybių pasinaudoti tos teritorijos gyventojų indėliu; • integravus įvairias grupes, atsiranda galimybė kuo anksčiau atsižvelgti į skirtingus požiūrius, taip pat didėja galimybė padidinti teisėtumą ir paskatinti konfliktų sprendimą; • VVG darbuotojų pagalba sprendimus priimančiam organui, susijusi su naujų narių įtraukimu, gali padėti VVG užmegzti glaudžius ryšius su asmenimis, narių grupėmis ir narėmis organizacijomis. <p>Įtrauki VVG sprendimų priėmimo organo sudėtis ir stabilūs procesai, dar labiau palengvinantys įtraukimą, didina VVG patikimumą, o tai gali atspindėti pozityvesnę vietos bendruomenės nuomonę apie VVG (LAV.I.05).</p> <p>Norint veiksmingai valdyti vietos valdymo struktūras, VVG nariams, sprendimus priimančiai kolegijai ir darbuotojams reikalingi specialūs administraciniai ir techniniai įgūdžiai. Dalyvavimas gebėjimų stiprinimo arba mokymo renginiuose, taip pat dalyvavimas įvairioje VVG veikloje, pavyzdžiui, rengiant vietos plėtros strategijas, vykdamas valdymo ir aktyvaus pritaikymo veiklą (LAV.O.09) ir laikantis LEADER principo „iš apačios į viršų“, padeda įgyti naujų įgūdžių arba pagerinti turimus. Didesnis kiekis įrodymų, susijusių su pagerėjusiais VVG darbuotojų, sprendimus priimančių organų ir VVG narių administraciniais (LAV.R.07) ir techniniais (LAV.R.08) įgūdžiais parodo, kad VVG ir jos nariai yra pajėgesni teikti kokybiškesnę paramą vietos plėtros procesams.</p> <p>Šie geresni įgūdžiai leidžia VVG vykdyti aktyvaus pritaikymo veiklą (LAV.O.10), apimančią visus vietos suinteresuotuosius subjektus. Didesnis kiekis įrodymų, susijusių su aktyvaus pritaikymo veikla ir parama pareiškėjams bei paramos gavėjams (LAV.R.09), parodo, kad yra daugiau galimybių, kad jie paskatins vietos bendruomenės narius dalyvauti įgyvendinant vietos plėtros strategiją. Kuo veiksmingesnės VVG pastangos paskatinti būti aktyviais ir motyvuoti vietos suinteresuotuosius subjektus, tuo daugiau naujų pareiškėjų dalyvauja vietos plėtros strategijoje (LAV.I.06).</p> <p>Veiksminga komunikacija sąveikiai derinama su aktyvaus pritaikymo veikla, siekiant užtikrinti, kad savo projektais prisidėti prie vietos plėtros strategijos įgyvendinimo būtų motyvuoti daugiau vietos bendruomenės narių. Be to, komunikacijos veikla kartu su aktyvaus pritaikymo veikla</p>
--	---

	<p>suteiks vietos bendruomenei galimybių būti išklaustyta ir tapti vietos valdymo dalimi. Kuo didesnis kiekis įrodymų, susijusių su komunikacijos veikla (LAV.O.12) VVG lygmeniu, ir kuo daugiau VVG interneto svetainėje skelbia atitinkamus savo veiklos dokumentus (LAV.O.11) BSP lygmeniu, tuo didesnė bendruomenės narių, žinančių apie LEADER metodą, VVG ir VPS vaidmenį, procentinė dalis (LAV.R.10).</p> <p>Kuo plačiau informuojama apie LEADER ir jos įgyvendinimą ir kuo daugiau vietos bendruomenės narių / subjektų įgyvendina projektus ir (arba) turi galimybę formuoti vietos valdymo procedūras, tuo labiau matomas ES vaidmuo įgalinant vietos bendruomenę (LAV.I.07). Galiausiai pažymėtina, kad VVG veiklos ir įgyvendinant VPS pasiektų rezultatų veiksmingumas gali būti matomi iš to, kad bus turima daugiau įrodymų, jog vietos bendruomenė laiko VVG patikima institucija ir vietos plėtros katalizatoriumi (LAV.I.08).</p>
--	---

Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su daugiapakopiu valdymu?

<p>Daugiapakopis valdymas:</p> <p>koku mastu LEADER įgyvendinimas padėjo sukurti VI / MA, regioninių valdžios institucijų, tinklų ir VVG bendradarbiavimo procesus ir mechanizmus, grindžiamus ES lygmens standartais, siekiant įgalinti VVG, sustiprinti jų sprendimų priėmimo, valdymo ir atskaitomybės gebėjimus?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksniais, susijusiais su VVG ir veiklos kitais valdymo lygmenimis koordinavimu ir komunikacija.</p> <p>LEADER tinklaveikos principas reiškia, kad VVG yra įtraukiamos į vertikalius sprendimų priėmimo procesus (daugiapakopis valdymas). Tai, koku mastu jos įtraukiamos, galima apibūdinti pagal VI / MA ir VVG sąveikos ryšių skaičių ir rūšį (LAV.O.13). Toks dalyvavimas daugiapakopiame valdyme įgalina VVG ir gerina jų gebėjimus priimti sprendimus. Įrodymas, susijęs su pagerėjimu, – VI / MA / nacionalinio BŽŪP tinklo ir VVG arba VVG atstovų sąveikos ryšių (LAV.R.11) skaičius ir kokybė, pasiekiami tobulinant ir paprastinant sistemas, taisykles ir procedūras, taip pat vykdant veiklą, kuria gerinama komunikacija ir koordinavimas, rodo tvirtesnius ryšius tarp šių skirtingų valdymo lygmenų (LAV.I.09). Dėl glaudesnių ryšių ir koordinavimo VI / MA darbuotojai ir VVG gali prisidėti prie geresnio įgyvendinimo.</p>
---	---

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

7.3. Didesni rezultatai ir poveikis

10 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su didesniu svertu

<p>Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su didesniu svertu</p>	
<p>Didesnis svertas:</p> <p>koku mastu LEADER sukuria svertu poveikį?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis dviem sėkmės veiksniais, susijusiais su: a) papildomų investicijų ar veiklos VVG teritorijoje, kuri nėra tiesiogiai finansuojama pagal LEADER, skatinimu ir b) naujų projektų vykdytojų identifikavimu ir motyvacija.</p>

	<p>Strateginiu valdymu pagal vietos plėtros strategijas sukuriama sverto poveikis, kitaip negu pagal <i>ad hoc</i> (ne strateginėje programoje) taikomųjų programų indėlių į vietos plėtrą. Šis sverto poveikis gali pasireikšti ne tik tuo, kiek papildomų EŽŪFKP finansavimą atitinkančių išteklių investuojama į VPS (LAV.O.14), bet ir įrodymais, susijusiais su projektais, dėl kurių VVG, naudodamosi įgūdžiais ir pajėgumais, kuriuos jie įgijo dalyvaudamos LEADER veikloje, teikia paraiškas ne EŽŪFKP (LAV.O.15). Kitas papildomų išteklių aspektas – savanoriškas darbas (LAV.R.12), kurį vykdo vietos projektų vykdytojai ir bendruomenė dėl VVG aktyvaus pritaikymo veiklos ir įgyvendinamos VPS.</p> <p>Dar viena didesnio sverto išraiška – naujų projektų vykdytojų identifikavimas ir motyvacija. LEADER principu „iš apačios į viršų“ užtikrinama, kad pagal iniciatyvą būtų pasiekti vietos bendruomenės nariai, geriau išmanantys vietos poreikius. Be to, VVG aktyvaus pritaikymo ir komunikacijos veikla suteikia galimybę tinkamai informuoti ir motyvuoti galimus paramos gavėjus iš vietos bendruomenės teikti paraiškas paramai gauti. Ši veikla taip pat gali padėti naujiems projektų vykdytojams patobulinti savo pradinį pasiūlymą ir (arba) padėti paspartinti jų projektų (veiksmų) įgyvendinimą. Didesnis VVG remiamų naujų projektų vykdytojų, kuriems pagal LEADER intervencinę priemonę suteikta finansinė parama padarė lemiamą poveikį, skaičius (LAV.O.16) yra didesnio sverto požymis. Nuolatinės VVG pastangos sistemingai išskirti ir motyvuoti naujus projektų vykdytojus gali padėti vietos suinteresuotiesiems subjektams geriau suvokti, kad VVG gebėjimas išnaudoti vietos žinias kaip svertą pagerėjo (LAV.R.13).</p>
<p>Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su VVG teritorijos poreikius atitinkančiais projektais.</p>	
<p>VVG teritorijos poreikius atitinkantys projektai:</p> <p>kokiu mastu LEADER strategija ir VVG veiksmai atitinka konkrečius vietos poreikius ir teritorinius tikslus?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su vietos poreikių tenkinimu ir teritoriniais tikslais.</p> <p>LEADER teritoriniu ir principu „iš apačios į viršų“ užtikrinama, kad vietos plėtros strategija atspindėtų vietos teritorijų ir jų bendruomenių poreikius. Todėl įvairiems projektų vykdytojams (LAV.O.17), geriau žinantiems, kaip vietos ištekliams gali būti naudojami nustatytiems poreikiams tenkinti (LAV.O.18), įgyvendinus projektus (veiksnius), padidės projektų, grindžiamų teritoriniais ištekliams ir tenkinančių konkrečius LEADER vietovės poreikius (LAV.R.14), dalis. Kuo daugiau projektų įgyvendins įvairūs projektų vykdytojai, naudodamiesi teritoriniais ištekliams, tuo bus akivaizdžiau, kad LEADER metodas stiprina bendruomenės tapatybę (LAV.I.10).</p>
<p>Į ką reikėtų atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su projektais, pasižyminčiais vietos aplinkybėmis novatoriškais elementais.</p>	
<p>Projektai, pasižymintys vietos aplinkybėmis</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su inovacijų diegimu ir sklaida VVG teritorijoje.</p>

<p>novatoriškais elementais:</p> <p>koku mastu LEADER projektai yra novatoriški vietos aplinkybėmis?</p>	<p>Pagal LEADER inovacijų principą užtikrinama, kad vietos lygmeniu būtų įgyvendinamos įvairių rūšių inovacijos (pvz., socialinės, technologinės, procesų, paslaugų). Be to, tinklaveikos ir teritorinio bendradarbiavimo principai reiškia, kad dalyvavimas įvairiuose tinkluose ir teritorinio bendradarbiavimo projektuose gali būti įkvėpimo šaltinis naujoms idėjoms, o šios, savo ruožtu, gali virsti vietos aplinkybėmis novatoriškais projektais. Tai galima žymėti vietos aplinkybėmis novatoriškų projektų skaičiumi (LAV.O.19). Įrodymai, kad dėl LEADER metodo novatoriškų projektų dalis padidėjo (LAV.R.16), parodo, kad pagerėjo gebėjimas pagal LEADER kurti vietos lygmens inovacijas (LAV.I.11).</p>
<p>Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su tvariais projektais.</p>	
<p>Tvarūs projektai:</p> <p>koku mastu LEADER projektai duoda tvarių rezultatų?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su projektų rezultatų tvarumu.</p> <p>LEADER teritorinis principas ir principas „iš apačios į viršų“ skatina projektus, grindžiamus teritoriniais aspektais ir vietos žiniomis ir turinčius didesnę tikimybę būti tvaresniais ekonominiu, aplinkos ar socialiniu požiūriu (LAV.O.20). Įrodymai, kad projektai pagerėjo dėl konsultacijų su VVG (LAV.R.17) arba kad vietos subjektai juos laiko tvaresniais dėl žinių apie vietos sąlygas (LAV.R.18), gali būti VVG pastangų padidinti būsimą LEADER finansuojamų projektų tvarumą ir jų daromą poveikį požymis.</p>
<p>Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su projektais, kuriais skatinami vietos subjektų tarpusavio ryšiai.</p>	
<p>Projektai, kuriais skatinami vietos subjektų tarpusavio ryšiai:</p> <p>koku mastu LEADER skatina subjektų tarpusavio ryšius (pvz., partnerystę, tinklus, bendrai įgyvendinamus projektus ir kitą bendrą veiklą), kurių be LEADER nebūtų?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su bendradarbiavimo projektų skatinimu ir įgyvendinimu.</p> <p>LEADER partnerystės ir daugiasektoriškumo principais užtikrinama, kad projektų nauda per partnerių tinklus būtų plačiau skleidžiama plačiau. Teisingai taikant integruotumo, daugiasektoriškumo ir bendradarbiavimo principus gali būti skatinami konkretūs funkciniai kaimo subjektų tarpusavio ryšiai ir kuriama sinergija projektų lygmeniu ir tarp įvairiuose projektuose dalyvaujančių LEADER suinteresuotųjų subjektų. Tai atspindės didesnis sąveikių projektų skaičius (LAV.O.21).</p> <p>Kuo labiau įgyvendinama bendrų tarpsektorinių projektų, tuo labiau tikėtina, kad LEADER sustiprins vietos bendruomenės narių / subjektų ryšius tinklų, partnerystės, bendrai įgyvendinamų projektų ir kitos bendros veiklos forma (LAV.R.19).</p>

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

7.4. Struktūriniai pokyčiai

11 lentelė. Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su LEADER gebėjimu sukelti struktūrinius pokyčius VVG teritorijoje?

Į ką reikia atsižvelgti aiškinant rezultatus, susijusius su struktūriniais pokyčiais.	
<p>Struktūrinis pokytis: koku mastu VPS įgyvendinimas taikant LEADER metodą sukelia struktūrinius pokyčius VVG teritorijoje?</p>	<p>Į šį vertinimo klausimą atsakoma remiantis sėkmės veiksmu, susijusiu su VPS įgyvendinimu taikant LEADER metodą. Pagal jį vertinama, koku mastu struktūrinius pokyčius VVG teritorijoje paskatino bendras pridėtinės vertės, sukurtos visais VPS projektais, įgyvendintais taikant LEADER metodą, poveikis.</p> <p>Šiuo tikslu naudojamas poveikio rodiklis LAV.I.12. Šis klausimas susijęs su poveikio lygiu, todėl tikslinga naudoti tik poveikio rodiklį. Poveikio rodiklio duomenys, renkami atliekant kokybines apklausas, atspindi suinteresuotųjų subjektų nuomones apie tai, koku mastu bendri VVG projektai prisidėjo prie įvairių VPS aspektų: ekonominių, socialinių, aplinkos / teritorinių aspektų ir horizontaliųjų aspektų. Siekiant suprasti šio rodiklio rezultatus, svarbu pirmiausia nustatyti, kokius konkrečius aspektus apima VPS.</p> <p>Kuo aukštesnė šio rodiklio vertė, tuo didesnis bendras LEADER pridėtinės vertės komponentų poveikis siekiant struktūrinių pokyčių VVG teritorijoje tais konkrečiais aspektais, kuriems taikoma VPS. Atskiri atsakymai į apklausos klausimus taip pat gali parodyti, koku mastu LEADER prisideda būtent prie tam tikro pobūdžio struktūrinių pokyčių analizuojamoje VVG teritorijoje.</p> <p>Be to, papildoma informacija, gauta iš aprašomosios statistikos (jei jos turima vietos / regionų lygmeniu), iš kurios matyti pagrindinių struktūrinių pokyčių, susijusių, pavyzdžiui, su gyventojais, užimtumu / nedarbu, skurdu / socialine atskirtimi, tendencijos / raida, gali padėti tiksliau analizuoti pagal esamas aplinkybes informaciją, gautą taikant LAV.I.12 poveikio rodiklį.</p> <p>Tačiau aiškinant rezultatus reikia atsižvelgti į tai, kad LEADER pridėtinės vertės indėlį į kokius nors struktūrinius pokyčius gali būti nelengva atkirti ir priskirti LEADER arba kad poveikį gali daryti ir kiti intervenciniai veiksniai.</p>

Šaltinis: Europos BŽŪP vertinimo pagalbos tarnybos pateikta išsamesnė informacija (2024 m.)

EU CAP Network *supported by*

European Evaluation Helpdesk for the CAP

Rue Belliard 12, 1040

Brussels, Belgium

+32 2 808 10 24

evaluation@eucapnetwork.eu

Funded by
the European Union